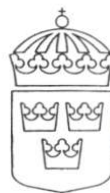

Riksdagens protokoll

1992/93:63

Onsdagen den 17 februari

Kl. 9.00–12.41

Protokoll
1992/93:63

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 februari.

2 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige

Talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Bengt Hurtig* (v) som ledamot i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige efter *Bertil Måbrink*.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige

Bengt Hurtig (v)

3 § Anmälan om ny ordförande i trafikutskottet

Talmannen anmälde att trafikutskottet den 16 februari till ny ordförande efter *Birger Rosqvist* utsett *Sven-Gösta Signell* (s).

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1992/93:RB1 till finansutskottet

Motionerna
1992/93:Sf23 och Sf24 till socialförsäkringsutskottet

5 § Information från regeringen om finanskrisen

Anf. 1 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det bemyndigande som regeringen fick av riksdagen genom beslutet den 18 december i fjol är, som alla är medvetna om, mycket omfattande. Det framgår av riksdagens beslut att informationen från regeringen till riksdagen skall vara utförlig och regelbunden. Det är också en självklarhet, alldeles bortsett från riksdagsbeslutet.

Min avsikt är alltså att regelbundet lämna muntlig information till riksdagen och också att på ett mera formaliserat sätt lämna skriftlig redovisning när så är påkallat. Jag bedömer att det för innevarande år finns all anledning för regeringen att lämna skriftlig redovisning under våren när vi har kommit ytterligare en bit in i processen, att under hösten lämna redovisning, inte minst för vad som kan ha inträffat under den tid då riksdagen inte är samlad, och att sedan återkomma med ytterligare skriftlig information – och, som sagt, när det gäller den muntliga informationen så fort detta kan anses påkallat.

Det har sedan riksdagens debatt den 18 december inträffat en del saker som bör redovisas för riksdagen. Naturligtvis skall jag också kunna svara på frågor, i den mån det finns sådana.

Jag skulle dock inledningsvis vilja säga en sak. Debatten kring de mycket grava problemen inom banksektorn är naturligtvis mycket pressande för dem som arbetar inom den sektorn. Och självfallet finns det människor som har ett ansvar för vad som har inträffat, större eller mindre. Men det finns också ett stort antal personer som är anställda i olika banker eller andra finansiella institut som under lång tid, och nu också, har fullgjort sina uppgifter på ett riktigt och bra sätt och som inte på något vis kan sägas ha ett ansvar för det som har inträffat.

Jag tror att det kan vara viktigt för oss alla, och inte minst för media, att ha med i bilden att man inte kan dra alla över en kam. Det känns naturligtvis mycket pressande att vara anställd i en sektor som står under en så omfattande debatt genom de grava problem som finns. Inte minst finns det ibland en tendens att betrakta mycket av det som har inträffat som rent brottsligt.

Det är självklart så, att den spekulationsekonomi som vi upplevde under 80-talets andra hälft och som i sig födde krisen inom den finansiella sektorn, eller i vart fall var en starkt bidragande orsak, i sig också öppnade möjligheter för brottsligt beteende, för brottsliga gärningar. Men detta är en följd av och en liten del av det som vi i dagligt tal kallar bankkrisen. Det är ingenting som är allmängods och vanligt förekommande. Sedan skall vi självklart beivra detta med all kraft, med de extraresurser som regeringen har beviljat. Jag tycker att det fanns anledning att säga detta här för att få en nyanserad debatt.

Jag tänkte först redovisa läget vad gäller de banker som för närvarande ägs av staten. Vad gäller Gota Bank godkände regeringen den 22 december 1992 ett avtal om förvärv av samtliga aktier i Gota Bank mellan staten och Gota AB i konkurs. Priset bedöms av oss vara 0 kr. Med tanke på situationen för Gota AB i konkurs har vi emellertid bestämt att priset skall fastställas av

en skiljenämnd för att på det viset skapa en garanti för att inte något avtal träffas som skulle gå fordringsägarna i konkursen för när.

Anledningen till att vi har valt att genomföra detta förvärv är att problemen är så stora i Gota Bank att en genomgripande rekonstruktion behövs. Vi har bedömt att denna rekonstruktion lättast och smidigast och med minsta kostnad kan genomföras om staten har full kontroll över hela denna process.

En rekonstruktion av banken har således inletts. Vår avsikt är att sälja banken så snart det är lämpligt. I avvaktan på en mera långsiktig lösning har regeringen den 7 januari 1993 beslutat om en garanti till Gota Bank på 10 miljarder kronor för att skydda bankens egna kapital.

Sedan den 15 januari 1993 har jag ansvaret för frågor som gäller statligt ägande i bolag på kredit- och värdepappersmarknaderna, alltså också ägandet vad gäller Nordbanken och Securum, en åtgärd som i det läge som vi befinner oss i kan vara rimligt med tanke på de problem som uppkommit. Enligt min uppfattning är det även i fortsättningen, när stabilitet väl uppnåtts i betalningssystemet och banksystemet, rimligt att så länge det finns två statsråd inom Finansdepartementet försöka skilja ansvaret för marknadsfrågorna i sig och det direkta ägandet. I dagsläget konstaterar vi att det finns vinster att göra på att hantera detta sammantaget. Det är därför som denna förändring har genomförts.

Rekonstruktionen av Nordbanken har slutförts. Regeringen fattade den 22 december i fjol beslut om att förvärva Securum av Nordbanken för 1 miljard kronor, vilket motsvarar det bokförda aktiekapitalet vid denna tidpunkt. Förvaltningen av Securum kommer att föras över till Bankstödsnämnden när denna har inrättats.

Inom ramen för det generella bemyndigande som lämnats av riksdagen har regeringen gjort åtaganden som innebär att Securum erhållit totalt ca 24 miljarder kronor. Den återstående delen av finansieringen av Securum utgörs av lån från Nordbanken. Staten har utfärdat en garanti på 10 miljarder kronor för dessa lån.

Den rekonstruktion som genomförts har som syfte att uppnå en vettig situation för Nordbanken, samtidigt som vi undviker en snedvridning av konkurrensen mellan olika institut inom den finansiella sektorn.

De åtgärder som hittills vidtagits har beslutats inom en ram som för närvarande uppgår till 67,5 miljarder kronor. Jag vill notera att detta är en ram för statens åtagande. Det är inte en summa utbetalningar som innebär en budgetbelastning. Det är heller inte det som skall kunna betraktas som en slutlig kostnad. Den känner vi till först när rekonstruktion, avveckling, försäljning och andra åtgärder är vidtagna i det här avseendet.

De åtgärder som finns inom denna ram om 67,5 miljarder fördelar sig så, att 7,3 miljarder gäller åtaganden vad beträffar Första Sparbanken, numera en del av Sparbanken Sverige och inte längre en självständig bank.

Vad gäller Nordbanken omfattar åtagandena 50,2 miljarder kronor, inkl. det uppköp som gjordes för att kunna genomföra en rekonstruktion på ett smidigt sätt 1992.

Vad gäller Gota Bank är åtagandet för närvarande en tillfällig garanti på 10 miljarder kronor. Det slutliga åtagandet kan förväntas bli större.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

*Information från
regeringen*

Förutom Nordbanken, Securum och Gota Bank är det för närvarande tre banker som anmält till regeringen att de kan komma att behöva stöd, nämligen S-E-Banken, Föreningsbanken och Sparbanken Sverige.

De nämnda bankerna har undertecknat en handling, ett ingångsavtal, varigenom de förbundit sig att lämna information som gör det möjligt att bedöma om det föreligger ett behov av statligt stöd. Avtalen är offentliga och finns tillgängliga. De har också redovisats i media. Det här är ett omfattande avtal som jag inte tänker redovisa i detalj och som alltså finns tillgängligt.

S-E-Banken och Föreningsbanken har levererat erforderlig information. Sparbanken kan förväntas göra det inom de närmaste veckorna. Den information som lämnats från S-E-Banken och Föreningsbanken har remitterats till Finansinspektionen för yttrande om huruvida resp. bank är i behov av statligt stöd. Finansinspektionen har i ett yttrande den 12 februari 1993 anförts att båda bankerna är i behov av statligt stöd för att kunna fortsätta att driva verksamhet.

För närvarande bereds frågan om beskedet till de nämnda bankerna i Finansdepartementet, och besked om departementets ställningstagande kan lämnas inom kort.

I vad gäller de banker som får positiva besked – om man nu betraktar det som ett positivt besked – om att stöd är rimligt och bör lämnas, dvs. generellt sett naturligtvis ett negativt besked, kommer Finansdepartementet att företa en omfattande undersökning om bankens ställning och framtida resultatutveckling.

Undersökningen kommer att omfatta en noggrann analys och värdering av institutens alla problemengagemang och en utvärdering av institutens strategi, struktur och framtida intjäningsförmåga.

Med utgångspunkt i resultatet av denna undersökning kommer Finansdepartementet att analysera olika handlingsalternativ, som regeringen sedan får ta ställning till. Detta kommer naturligtvis också att ske med utgångspunkt i en analys av den övergripande strukturen inom det finansiella systemet. Man får då en total bild av den struktur som kan vara rimlig för framtiden när det gäller det finansiella systemet, så att man inom den totala ramen betraktar de enskilda instituten.

Den organisation som kommer att gälla för beredningen av stödfrågorna enligt bankstödspropositionen kan beskrivas som så, att beredningen för närvarande sker i en tillfälligt inrättad avdelning inom Finansdepartementet – bankstödsavdelningen – med Stefan Ingves som chef. Det arbete som bedrivs inom departementet skall övertas av Bankstödsnämnden så snart den inrättats. För närvarande är planeringen att nämnden skall kunna vara inrättad den 1 maj 1993. Till ordförande i nämnden har, som ni också vet, Odd Engström utsetts. Avsikten är att organisationen av Bankstödsnämnden sker parallellt med det arbete som i övrigt bedrivs med bankstödsfrågorna inom bankstödsavdelningen.

Det har lämnats uppgifter om kostnader för beredning av stödåtgärder. De har redovisats i media, och det finns anledning att också för riksdagen kunna lämna en redovisning.

Finansdepartementet anlitar för närvarande två konsultföretag som bistår vid beredning av stödfrågor. Vi gör det med utgångspunkt i att vi måste

skaffa oss all tänkbar skicklig kompetens för att på ett riktigt och rätt sätt kunna hantera de här frågorna. Det är ett ansvar som vi har och som utgår ifrån riksdagens bemyndigande i fjol. Vi måste då också vara beredda att ta i anspråk de bästa kapaciteter som vi bedömer finns på detta område.

Totalt sett har hittills fyra olika uppdrag färdigredovisats. Uppdraget har gällt Sparbanken – Sparbanksgruppen och Gota Bank när det gäller problem kring det generella bankstödet, men också frågan om Posten och Postgirots framtida situation som ligger utanför Bankstödsnämnden. Detta har medfört en kostnad av totalt 17,3 miljoner kronor, varav drygt 9 miljoner har gällt Posten och Postgirot – en kostnad som belastar såväl Finansdepartementet som Kommunikationsdepartementet, och som inte direkt har med bankstödsverksamheten att göra. Den totala kostnaden hittills för konsultarvoden i det här avseendet ligger alltså på knappt 8 miljoner kronor.

Det har förekommit en diskussion om tekniken för de här avtalen, där enligt internationell praxis ett kostnadspålägg på 30 % på fakturorna har kunnat göras. De påpekanden som har lämnats från regeringens revisorer i detta avseende kommer självfallet att beaktas i det följande arbetet, och avtal kommer att träffas som faller inom ramen för vad regeringens revisorer har för uppfattning.

Som relation kan jag nämna att de kostnader som det rör sig om, ca 8 miljoner kronor, i sig naturligtvis är höga. Men jämfört med statens åtaganden hittills om 67 500 miljoner kronor är det en förhållandevis blygsam kostnad.

När Bankstödsnämnden inleder sitt arbete kommer kostnader som berör hanteringen av enskilda institut också att debiteras resp. institut. Självfallet vet vi inte riktigt vad som totalt sett kan återvinnas i den framtida hanteringen.

Regeringen har också diskuterat frågan om avgångsvederlag för anställda inom de statliga företagen. För egen del har jag i ett brev till styrelsernas ordförande för i det här fallet Nordbanken, Securum och Gota bank redovisat min uppfattning. Den innebär att fallskärmsavtal, avgångsvederlag – som egentligen är den riktiga beteckningen – inte bör tecknas om de överstiger vissa ramar. Tidsmässigt bör ramarna inte gälla för mer än två år. Det bör dessutom vara fråga om en avräkning av löner och ersättningar som erhålls efter det att anställningen har upphört.

I grunden är det dock så, enligt min mening, att lönen skall avteckna den risk som finns i anställningen. Lönens nivå får fastställas med utgångspunkt i krav på den kompetens som krävs och de risker som finns förenade med anställningen. Avgångsvederlaget skall i övrigt vara ett komplement, ett visst skydd, under en övergångsperiod, inte någon ersättning i sig självt. Jag förutsätter att man så långt möjligt är strävar efter att anpassa redan existerande avtal till de ramar som har angetts i de här riktlinjerna.

Vidare har vi funnit anledning att fullfölja den utredning om ansvarsfrågorna som har skett internt inom Nordbanken. Vi avser att fördjupa granskningen om det finns förutsättningar att väcka talan mot styrelseledamot om skadestånd till banken, trots tidigare beslut om ansvarsfrihet för styrelsen. En sådan talan kan under 1993 väckas rörande verksamhet under 1990. När det gäller verksamheten under tidigare verksamhetsår, kan talan bara väckas om den grundas på brottsligt handlande.

Låt mig avslutningsvis nämna ytterligare något som vi inom departementet ämnar utreda, nämligen statens ägarroll i vad gäller de finansiella institut där staten har ett ägande för skattebetalarnas räkning. Dåvarande PKbanken ägdes till 100 % av staten fram till 1984, då staten sålde ut ca 30 % av aktierna och banken börsintroducerades. Ägandet låg kvar på ca 70 % fram till nyemissionen hösten 1991, då statens ägarandel ökade till 77 %. Sedan hösten 1992 innehar staten återigen 100 % av aktierna genom ett förvaltningsaktiebolag, som har bildats för detta ändamål.

Det sätt på vilket staten utövar sitt ägarinflytande skiljer sig naturligtvis inte från det som gäller andra aktiebolag. Ägarnas rätt att fatta beslut om ett bolags angelägenheter utövas på bolagsstämma. Ägarna utser styrelsen, men styrelseledamöterna sitter i styrelsen på eget ansvar, och inte som ägarnas språkrör.

Även om det formella inflytandet utövas på bolagsstämman kan självfallet mer eller mindre omfattande informella kontakter mellan ägaren och bolaget förekomma.

Inom Finansdepartementet utarbetades en företagspolicy i början av 1990, en generell företagspolitik för samtliga företag inom Finansdepartementets ansvarsområde. Syftet med den här företagspolicyn var att klargöra förhållandet mellan det enskilda företaget och staten i egenskap av ägare, att för företagen klargöra ägarens uppfattning i vissa frågor, att ge ledning åt statens styrelserepresentanter och att ange vad departementet som ägare värderar hos de företag i vilka man har ett ägarintresse.

Denna policy har inneburit bl.a. regelbundna kontakter. Man har under hösten inbjudit verkställande direktörer och styrelseordförande i samtliga bolag till en träff med ansvarigt statsråd. Syftet har varit att ge information.

Vidare har under våren verkställande direktörer och styrelseordförande i vart och ett av bolagen inför departementsledningen presenterat och förankrat bolagets mål och företagsstrategi samt presenterat föregående års verksamhet.

Det finns all anledning att se huruvida denna information har varit tillräcklig och tillfyllest för att staten skall kunna sägas ha uppfyllt sin ägarroll på ett positivt sätt – det ansvar som ju ägaren självfallet också har för att verksamheten bedrivs på ett riktigt sätt. I det här fallet är det ju extra viktigt med tanke på att staten utövar ägarrollen åt skattebetalarna och därför har ett extra tungt ansvar. Mot den bakgrunden finns det anledning att se över hur ägarrollen tidigare har hanterats och dra slutsatser om hur man i framtiden bör bygga upp en aktiv ägarförvaltning.

Anf. 2 ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Det var en värdefull information, även om den var ganska översiktlig – det finns mycket mer som riksdagen har anledning att ta del av och få insyn i. Jag föreställer mig att vi kommer att finna ytterligare former, utöver denna redovisning, för en sådan insyn. Det är också viktigt att de allmänrepresentanter som kommer att finnas i Bankakutens styrelse den vägen också kan se hur ärendena bereds och vilka de slutliga besluten blir.

Jag skulle vilja ta upp ett par frågor. Den första gäller någonting som statsrådet inte tog upp här, nämligen statens möjlighet att återvinna de belopp

som nu sätts in för att klara bankerna över ett svårt och allvarligt skede. Det är oerhört angeläget att det sker i sådana former att skattebetalarna kan få tillbaka de pengar som nu sätts in. Jag skulle sätta värde på att få veta hur regeringen ser på detta.

Den andra frågan, som väl alla ställer sig, inte minst i näringslivet, är: Hur får man bankerna att driva en kreditgivning så att sunda, nödvändiga investeringar kan komma till stånd på rimliga villkor? Det är minst lika angeläget att få besked om vad regeringen gör och tänker göra på det området.

Med tanke på att statsrådet nu har ansvaret för ägarfunktionen och att finansministern har uttalat sig för att krympa räntemarginalerna, kan det vara intressant att få svar på frågan: Vad gör bankministern, som ägare av Nordbanken och Gotabanken, för att de bankerna skall gå i spetsen för en sådan utveckling?

Fru talman! Jag vill ställa ytterligare en fråga, och den gäller konsultrapporterna: Har rådgivarna, konsulterna, givit sådana råd att vi den vägen kan få en lösning på bankkrisen som vi annars inte skulle ha fått? Det är i så fall väl använda pengar. Har vi inte fått sådana råd måste detta granskas närmare.

Anf. 3 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Självfallet skall vi se till att insynen sker på ett så djupt och brett sätt som möjligt. Det här är en form, och det finns naturligtvis många andra former för insyn, via Bankstödsnämnden, via allmänrepresentanterna där, via de skrivelser som finns, via informella och formella kontakter i andra avseenden. Vi kommer självklart att ha all den öppenhet som är möjlig i det här avseendet.

Vad gäller statens möjligheter att återvinna de åtaganden staten har gjort, i den mån det rör sig om kontanta utbetalningar av ett eller annat slag, beror det naturligtvis på situationen generellt på den finansiella marknaden och för resp. institut vilken belastning som det totalt kommer att röra sig om. I den mån institut inte kan bedömas ha en överlevnadsförmåga på sikt, om det gäller att genomföra rekonstruktion eller möjligen att helt eller delvis avveckla verksamheter, kommer det att medföra definitiva kostnader för skattebetalarna. I den mån det finns en möjlighet att driva verksamheten vidare, kommer detta att möjliggöra en återbetalning av lån med sedvanlig ränta och garantiavgifter för garantier som lämnas. I den mån det är fråga om ett statligt ägande, finns det naturligtvis möjlighet att vid en försäljning återvinna en del av det som tidigare satsades vid en rekonstruktion. Men det är en viktig uppgift för Bankstödsnämnden att bevaka just detta kontinuerligt. Det är också detta som gör att Bankstödsnämnden måste komma i gång och finnas så länge det finns skäl att bl.a. hantera återvinningsfrågan.

Vad gäller kreditgivningen har staten ingen möjlighet att kommandera fram – vilket jag är säker på att Allan Larsson och jag är överens om – räntesättning, räntemarginaler och annat. Den typen av regleringar skapar mer problem än de möjligtvis skulle kunna lösa ens på kort sikt. Det är dock viktigt att skapa förutsättningar för en fungerande kreditförsörjning nu, såväl som att i en expansionsfas i ekonomin expandera kreditvolymerna. Det är ett av skälen till att riksdagen över huvud taget har givit regeringen det be-

myndigande som vi har fått, dvs. ett generellt åtagande att skapa en trygghet för fordringsägare och insättare genom att finansiera verksamheten. Det första och viktigaste är att vi har detta skydd, som gör att kreditgivning kan fungera.

Vi måste ta hänsyn till detta när det gäller vilken kapitalbas som skall gälla för olika institut. Vi måste ta hänsyn till det när det gäller risker för konkurrenssnedvridningar vid tillämpningen av de möjligheter som bankstödspropositionen ger. Det är i första hand där som möjligheterna ligger.

Det är naturligtvis också viktigt att föra en sådan ekonomisk politik att vi skapar förutsättningar för en fortsatt nedgång av räntorna. Det bygger mycket på vad riksdagen i samverkan med regeringen kan åstadkomma vad gäller den ekonomiska politiken. De förutsättningarna förbättrar ju likviditeten i ekonomin och därmed också förutsättningarna för en fungerande kreditförsörjning.

Vad gäller räntemarginalen är det av intresse att se till att marginalen som sådan inte vidgas alltför mycket. Å andra sidan är det mycket svårt att definiera vad en räntemarginal egentligen är, om man skall räkna checkräkningskrediten för ett enskilt företag och den lägsta tänkbara räntan på ett transaktionskonto, eller om det skall vara den högsta inlåningsränta man över huvud taget kan få, jämfört med ett bundet lån med en viss säkerhet. Det är alltså svårt att fastställa exakt var räntemarginalen ligger.

Vi har en stor räntemarginal i Sverige. Vi är överens om att vi bör sträva efter att begränsa den. Men vi får också vara medvetna om att en minskning av räntemarginalen i sig också leder till ökade belastningar för det finansiella systemet, vilket i sin tur kan leda till krav på ytterligare fördjupat bankstöd.

Det här är en avvägningsfråga, där staten inte kan kommandera fram en minskning av räntemarginalerna, utan påtalar problemet och, inte minst för de enskilda instituten, noterar att det som kan vara kortsiktigt lönsamt nu kanske är långsiktigt olönsamt. Det gäller att göra en avvägning. Det går alltså inte att som ägare gå till Nordbanken och Gotabanken och ge regler för räntesättningen i instituten. Det skulle, förutom de problem jag antydde, också snedvrida konkurrensen och skapa ytterligare problem för de banker och institut som i dag finns utanför systemet. Ambitionen finns där, och jag tror att vi är överens om den, men det är en mycket intrikat fråga hur man skall kunna genomföra detta. Det får ske i första hand genom att man lägger synpunkter och deltar i debatten.

Vad slutligen gäller de konsulter som vi har anlitat är det uppenbart att det underlag vi har fått av dem har varit oundgängligen nödvändigt för att vi skall kunna bedöma frågorna om exempelvis Första sparbanken och Gotabanken. Vi hade inte haft egen kapacitet i departementet i dag att genomföra den typen av utvärderingar. Det är självklart att vi fattar självständiga beslut.

Anf. 4 ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en mer allmän fråga till Bo Lundgren. Med anledning av det som sker i det svenska banksystemet pågår det diskussioner här hemma, där det ibland sägs att det är bankledningarnas skuld och ibland sägs att det är politikernas fel under 80-talet. Jag tycker att båda de

diskussionslinjerna är för grunda. Om man ser sig om i världen, finner man att banksystemen befinner sig i ett besvärligt och allvarligt läge.

Jag läste senast i Financial Times en beskrivning av det japanska banksystemet, där man har kreditförluster på 12 % av BNP. Det är samma storleksordning som i Sverige. Det är liknande i Storbritannien, Norge, Finland, Kanada och USA. Det börjar komma på kontinenten också.

Jag skulle vilja ställa frågan till Bo Lundgren hur regeringen ser på detta förhållande. Vad är det som gör att banksystemet, i den utveckling vi har haft med avreglering, har hamnat i det här läget, oavsett vilken ekonomisk politik som länderna har drivit? De länder som vi nu ser har haft väsentligen olika ekonomisk politik under 80-talet. Vad är slutsatsen av detta för regeringens del?

Anf. 5 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! För att bl.a. kunna ta ställning till detta har vi tillsatt en utredning, som jag redovisade för ungefär en vecka sedan, med Jan Wallander som ordförande, för att få en rejäl genomlysning av olika faktorer som samverkat för att skapa de problem vi i dag upplever. Det är olika faktorer, olika institutionella och andra faktorer, som i olika länder har påverkat utvecklingen. Det går naturligtvis inte att friskriva den ekonomiska politiken från dess effekter på ekonomin och dess ansvar.

Jag tror att det för var och en är självklart att problemen i Sverige, som är förhållandevis mycket djupare än i flertalet andra länder, orsakas av att andra hälften av 80-talet präglades av två saker, nämligen en hög inflation och dessutom höga marginalskatter, vilket – även om vi hade en avdragsbegränsning – ledde till ett avdragsvärde på 50 % för den som hade avdragsmöjligheter för ränteutgifter. Var och en kunde då göra en kalkyl som visade att exempelvis fastighetsinvesteringar skulle kunna bli lönsamma.

Kreditmarknaden avreglerades, med all rätt, i mitten av 80-talet, men denna miljö skapade förutsättningar för en accelererande kreditexpansion – som hade kommit oavsett den ekonomiska bakgrunden men som accelererade extra mycket.

Det finns alltså en klar påverkan på grund av inflationen och på grund av de höga marginalskatterna.

Till det kommer att valutaregleringen, som slopades först senare, skapade en inlåsnings effekt, vilket gjorde att värdena i det här avseendet steg snabbare i den svenska ekonomin.

Man kan diskutera – det skall utredningen också göra, för att vi skall kunna dra framtida lärdomar av detta tillsynens roll i sammanhanget – reglerna för tillsyn och tillämpningen av reglerna.

Sedan är det självklart att man också inom banksektorn tappade kontakten med verkligheten när man gjorde en värdering som avlägsnade sig långt från varje form av kassaflödesanalys, vilket skapade ytterligare problem.

Det är alltså självklart att såväl det politiska systemet som den finansiella sektorn i sig har delansvar i det här avseendet.

Anf. 6 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Bakom bankkrisen, de oerhörda kreditförlusterna, döljer sig inte bara affärsmässiga felbedömningar och slarvig kreditgivning utan också

kriminalitet, grov ekonomisk brottslighet. Det är naturligtvis svårt att uppskatta omfattningen av den kriminaliteten, men att det rör sig om miljardtals kronor står klart. Det finns bedömare med inblick i den finansiella sektorn som t.o.m. gör uppskattningen att det rör sig om tiotals miljarder kronor.

Det är lätt att förstå allmänhetens upprördhet och ilska över vad som har inträffat. Och det är naturligtvis inte självklart att skattebetalarna skall stå för de hål i balansräkningarna som har sin orsak i den ekonomiska brottsligheten.

Jag anser att det är oerhört betydelsefullt att få till stånd en genomgripande genomlysning av de banker som erhåller bankstöd, och då ur aspekten om det förekommit ekonomisk kriminalitet. Mot den bakgrunden skulle jag vilja ställa ett par frågor till Bo Lundgren. Den första är: Är Bo Lundgren beredd att medverka till att det kommer till stånd en grundlig genomlysning av de banker som erhåller bankstöd ur aspekten om det har förekommit ekonomisk brottslighet?

Den andra frågan har att göra med resurserna för en sådan genomlysning. Det står i dag klart att samhällets resurser för att komma åt den ekonomiska kriminaliteten är ytterligt begränsade. Samhället har nästan förlorat kampen mot den ekonomiska kriminaliteten. Är statsrådet beredd att medverka till att man tillför polis, åklagare och andra myndigheter, som har att bekämpa den här typen av ekonomisk brottslighet, resurser som är någorlunda rimliga för att komma åt den ekonomiska kriminaliteten?

Anf. 7 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först säga att det inte är självklart att staten, och skattebetalarna genom staten, över huvud taget skall ta ett ansvar för situationen i den finansiella sektorn. Det var först efter en genomlysning av vilka effekter det skulle få på ekonomin om staten inte tog det slutliga ansvaret för ett fungerande betalningssystem som bankstödspropositionen lades fram och accepterades av riksdagen. Det är alltså någonting som har prövats.

Det är inte heller självklart att detta åtagande omfattar allt. Det är helt klart att åtaganden inom banksektorn som har uppkommit genom brottsligt förfarande eller som är otillbörliga på annat sätt inte omfattas av den generella garantin. Det framgår också av propositionen.

Det är klart att vad som än förorsakat ett enskilt instituts situation påverkar den insättarna. Om vi skall ha en garanti för insättarna i Sverige och i övrigt skapa förutsättningar för en kreditförsörjning måste vi ha det ansvaret i grunden och sedan självfallet lägga tillbaka ansvaret så långt vi kan när det gäller ekonomisk brottslighet.

När det gäller brottslighetens omfattning skall vi vara lika upprörda om det rör sig om två, tre miljarder eller om det rör sig om tio, tjugo miljarder. Man skall inte överskatta detta. Det som här skapar problemen är framför allt en kreditgivning som har gått utöver vad det fanns anledning till med hänsyn till den värdeutveckling som vi har sett och den förändring som vi har sett i ekonomin. Men detta har varit en grogrund för brottslighet, och det finns här mycket av brottslighet.

För att svara på de direkta frågorna vill jag säga att det är självklart att vi kommer att medverka till en grundlig genomlysning. När man går igenom

resp. institut som söker stöd skall man ta särskild hänsyn till om det finns någonting som gör en misstanke om brottslighet befogad, och det skall genast anmälas till polis och åklagare. Vi har uppmanat Finansinspektionen att i sin verksamhet också göra detta.

När det sedan gäller resursfrågan vill jag säga att vi på mitt område exempelvis har sett till att vid budgetbehandlingen undanta Riksskatteverket från de besparingar som i övrigt i stor utsträckning har ålagts statsförvaltningen eftersom det i sin tur skulle vara kontraproduktivt. Vi har från regeringens sida anslagit extra medel just när det gäller den finansiella krisen och eventuell brottslighet i samband med den. Vidare behandlas frågan om resurstillskott av justitieministern och inom Justitiedepartementet.

Anf. 8 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Resurserna är ytterligt begränsade, Bo Lundgren. Det vittnar polis, åklagare, skatterevisorer och andra inblandade om. Man ligger mycket kraftigt efter, och man har inte möjlighet att komma åt den här brottsligheten. Jag vill än en gång fråga Bo Lundgren: Är Bo Lundgren beredd att medverka till att samhället får erforderliga resurser för att komma åt den typen av kriminalitet inom bankväsendet?

Anf. 9 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Varken Lars-Erik Lövdén eller jag kan i dag säga exakt hur mycket som erfordras i form av statliga anslag för att åstadkomma en riktig balans. Vi skall se till – det är en självklarhet för oss bägge, förutsätter jag – att polis och åklagare får de resurser som behövs för att på ett effektivt sätt klara problemen. Sedan får det föras en dialog mellan de myndigheterna å ena sidan och regeringen och riksdagen å den andra för att fastställa vilka belopp det kan vara fråga om.

Anf. 10 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det behövs en ordentlig granskning av varför bankrevisorerna inte reagerade mot bankernas svindlande affärer. Det är nödvändigt att revisorernas arbetssätt granskas och att åtgärder vidtas för att förbättra verksamheten. Även när det gäller Finansinspektionen finns det anledning till kritik.

När det gäller fallskärmsavtalen, som statsrådet redan har berört, vill jag säga att vissa av dem är uppenbart oskäligen. Det är av stor betydelse att alla möjligheter tillvaratas för att på rättslig grund även genom domstolsprövning – uppnå rättelse då samhälleliga ägarintressen berörs. Jag undrar därför: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att förbättra bankrevisorers och Finansinspektionens verksamhet och få till stånd en rättslig prövning av uppenbart oskäligen fallskärmsavtal?

Anf. 11 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! När det gäller bankrevisorerna finns det framställningar hos regeringen, och det är självklart att vi kommer att se till att frågan om bankrevisorernas verksamhet utreds.

När det gäller Finansinspektionens och den tidigare Bankinspektionens

verksamhet krävs det först och främst ett underlag av den utredning som har fått till särskild uppgift att se huruvida regleringen och tidigare verksamhet på det här området inom ramen för regleringen är tillfyllest för att kunna företa eventuella förändringar. Men det är självklart – och det är också aviserat – att en sådan utredning skall komma till stånd.

Vad slutligen gäller fallskärmsavtalen kan jag nämna att jag i det riktlinjebrev som jag har sänt till styrelseordförandena i de nämnda instituten också har angivit ramar. Jag har även angivit att existerande avtal i den mån de uppenbart överstiger vad som angivits i ramarna bör bli föremål för en omförhandling.

Anf. 12 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Fru talman! Jag vill tacka Bo Lundgren för en fyllig och klarläggande redogörelse.

Jag förstod att vi skulle få en skriftlig redogörelse vår och höst. Jag tror inte att man skall binda sig vid det. Så fort det händer något av större intresse tycker jag att regeringen skall komma med en skriftlig redogörelse. Det gäller så stora pengar och så viktiga frågor.

Allan Larsson har redan ställt de frågor som jag ville ställa och fått för mig acceptabla svar. Jag delar inte Bo Lundgrens uppfattning om hanteringen av räntemarginalerna. Jag tycker att statens egna banker skall sänka dem för att driva de andra bankerna att göra detsamma. Det är en så ohyggligt viktig fråga för att vi skall få i gång investeringarna i landet igen att man inte bara kan sitta och vänta på att bankerna skall ta initiativ – jag tycker att regeringen måste ta initiativ i denna fråga. Annars dör vi småföretagare så småningom.

Jag har hört om utredningarna om ansvarsfrågor och fallskärmsavtal. De är nödvändiga och viktiga, men jag tror inte att man kommer att nå så långt. Bo Lundgren har kanske lyssnat på vox populi. Man skall dock göra allt, men jag tror inte att man skall ha för höga förväntningar. Jag tror att bankerna har en hord av skickliga jurister som har sett till att avtalen håller.

När det gäller utredningar vill jag påminna Bo Lundgren om att Socialdemokraterna och Ny demokrati fick till stånd en utredning om en bankombudsmannainstitution.

Jag skulle från Bo Lundgren vilja höra vad regeringen har gjort i detta hänseende. Jag tror att det är mycket viktigt. Vi som inte får låna pengar, därför att bankerna säger att vi inte uppfyller deras kriterier, måste ha en chans att komma tillbaka och överklaga. Detta gäller lika mycket privata låntagare som företagare. Vad har regeringen tänkt att göra med den här bankombudsmannainstitutionen?

Slutligen – – –

Anf. 13 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är en fråga om bedömning huruvida man skall lämna skriftlig information, som trots allt tar längre tid, eller om man, när det inträffar någonting, skall välja en muntlig information. Vi skall se till att vi väljer kanaler och får en balans som riksdagen kommer att vara nöjd med.

Att vi skulle gå in och tala om för statens banker att vissa räntejusteringar

skall bestämmas av ägaren påverkar inte bara statens banker utan också konkurrenssituationen. Det innebär att vi i realiteten inför en räntereglering, och jag har svårt att tänka mig att Simon Liliedahl egentligen vill ha en återgång till en regleringsekonomi som i sig själv är så skadlig för landets ekonomi.

Det vi kan göra – och det har vi också gjort – är att se till att bankstödet och garantin fungerar på ett effektivt sätt, att påpeka för bankerna att det naturligtvis är ett problem för dem på längre sikt om de genom alltför stora räntemarginaler skapar dåliga förutsättningar för kundernas överlevnad och att denna debatt är viktig och bör föras.

Sedan gäller det naturligtvis att föra en sådan ekonomisk politik, som jag sade tidigare, att vi skapar förutsättningar för en förbättrad likviditetssituation i ekonomin.

Vad gäller fallskärmsavtalen och ansvaret för dessa vill jag säga att vi skall göra vad vi kan, men vi kan inte bryta mot den civilrättsliga lagstiftningen i det här avseendet. Det är viktigt att konstatera att ansvaret för de avtal som existerar i första hand måste bäras av dem som var beredda att ge avtalen, inte av dem som har avtalen – vad vi än tycker om dessa personer eller de situationer som personerna har befunnit sig i.

Frågan om bankombudsman resp. insättarskydd måste naturligtvis övervägas i särskild ordning. Det är ju någonting som kan inverka i framtiden.

Nu är det fråga om en mer akut krishantering. Det är fråga om prioritering av arbetsuppgifter. Nu måste vi snabbt lösa de akuta problemen, samtidigt som vi funderar över hur vi skall hantera den struktur som skall gälla för framtiden i den finansiella sektorn. Där ingår naturligtvis detta med bankombudsman.

Anf. 14 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag tror att det är nödvändigt att såväl riksdag och regering som det finansiella systemet så sakteliga bygger upp det förtroende som har skadats av finanskrisen. Det behövs flera komponenter i ett sådant bygge. En är att utlåning fungerar på ett normalt sätt.

Jag vill fråga Bo Lundgren om han är beredd att överväga att det som villkor för bankstöd ställs krav på att bankerna bedriver normal utlåning, inte 80-talsutlåning och inte den skotträdda utlåning som man nu läser om i tidningarna – att man i princip inte lånar ut.

Jag vill återigen ta upp detta med ägaransvaret och den statliga ägarrollen. Före bankkrisen talades det också om det stora räntegapet hos svenska banker. Förklaringen var att vi hade dålig konkurrens. Är Bo Lundgren beredd att som en signal till de statliga bankerna meddela att regering och riksdag vill att räntevapnet skall användas som ett aktivt konkurrensmedel för att stärka konkurrensen inom banksektorn?

Slutligen tror jag att allmänheten behöver och kräver en genomlysning av hela denna finansiella kris och att denna görs av oförvitliga, högt respekterade medborgare. Jag talar alltså om behovet av en medborgarkommission. Är Bo Lundgren beredd att medverka till att en sådan tillsätts?

Anf. 15 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är viktigt att vi skapar ett förtroende för systemet. Självfallet är vi överens om detta.

Det vi kan göra vad gäller utlåningen är att skapa förutsättningar för den normala utlåningsverksamhet som både Rolf Nilson och jag eftersträvar. Det gäller inte någon 80-talsutlåning eller att pendeln slår tillbaka. Men vi kan inte reglera fram detta.

Vilken typ av villkor för stöd skulle vi ställa i ett avtal? Vad är en normal kreditgivning? Självfallet finns det implicit med, i hela den diskussion som vi har fört, och fortfarande för, om bankstödet och bankgarantin, att detta syftar till att skapa förutsättningar för normal kreditgivning. Men det gäller ju också för oss att skapa andra förutsättningar genom en ekonomisk politik som förbättrar förutsättningarna för likviditetsförsörjningen i ekonomin. Det kommer an på oss i regering och riksdag att se till att vi kan föra den typen av ekonomisk politik.

Jag är glad att Rolf Nilson tycker att vi skall ha konkurrens och mångfald. Det är alldeles utmärkt att vi får en allt bredare enighet om detta. Det är genom flera konkurrerande aktörer som vi kan få detta.

Ett av skälen till att staten har underlättat för utländska företags förvärv av svenska företag är ju att man på så sätt kan stärka konkurrensen. Att vi underlättar för direktlån utomlands är också ett förslag. Skattereglerna som gäller omvandling av utländska bankers dotterbolag till filialer är ett annat förslag.

Detta är naturligtvis någonting som vi kommer att framföra, och det är självklart att de statligt ägda bankerna med sina förutsättningar skall fungera på en marknad som präglas av konkurrens.

Vad gäller genomlysningen vill jag säga att vi i dag har ett antal olika utredningar, mer konkret operationellt inriktade, som i ansvarsfrågan när det gäller Nordbanken. Det finns anledning att fundera kring det i ett vidgat perspektiv. Det finns anledning att titta på statens ägarroll. Det finns också anledning att titta på – och det har vi också gjort – vad som orsakade krisens uppkomst, vilka faktorer som samverkade för att skapa problemen och hur detta i viss begränsad utsträckning slagit också på ekonomin som sådan. Dessutom gäller det tillsynens funktioner.

Det finns alltså många utredningar. Att en kommission skulle greppa över helheten ser jag som ganska besvärligt. Jag ser för närvarande Sveriges riksdag som den viktigaste medborgarkommissionen. Och det är viktigt att vi i regeringen ser till att vi ger så mycket material till riksdagen för en granskning som vi någonsin kan.

Det här som vi nu gör är faktiskt en granskning av verksamheten. Sedan gäller det för riksdagen att beställa ytterligare utredningar, om sådana önskas, utöver dem som vi tar initiativ till.

Jag tror att det är svårt att greppa hela området i en medborgarkommision. Denna fråga kan i vart fall avvakta till dess att de här olika viktiga delutredningarna är klara.

Anf. 16 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Jag vill först ge bankministern en eloge för hans föredömliga ambition när det gäller information och öppenhet kring denna bankkris.

Jag tror att den är viktig för alla. Den är särskilt viktig för allmänheten, som med misstroende faktiskt följer bankkrisens utveckling.

Nu skall jag gå över till frågorna.

1. Avveckling av olönsamma banker är en viktig metod för att lösa bankkrisen. Är bankministern beredd att påskynda en sådan avveckling?

2. Pensionssparande i bank är en fråga som man länge har funderat över, och den frågan har stor betydelse för bankerna, försäkringsbolagen och faktiskt också för hur man skall komma ur bankkrisen. Jag efterlyser besked ifrån Bo Lundgren. Hur blir det med pensionssparande i bank?

3. Enligt vad som ryktas funderar Nordbanken på att göra inköp av andra företag, i det här fallet försäkringsbolag, närmare bestämt försäkringsbolaget Livia. Är det rimligt och lämpligt att man gör på det sättet?

Jag noterar med intresse att bankministern har ändrat sig när det gäller en medborgarkommission, som jag föreslog i torsdags. Han är beredd att avvakta. Allmänhetens misstroende omfattar faktiskt delvis även riksdagen, eftersom det finns en del personer i Sveriges riksdag som har varit inblandade i "bankkrisen". Därmed är det av extra värde att det finns en fristående opartisk – även från riksdagen fristående – medborgarkommission.

Anf. 17 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är medveten om och har full förståelse för att medborgarna känner både vrede och misstroende med tanke på vad som har inträffat. Det är ett av skälen till att vi måste vara synnerligen noggranna och seriösa när vi deltar i debatter. Som politiker och företrädare för Sveriges folk, riksdag och regering har vi ett särskilt stort ansvar i det avseendet. Det är därför vi måste undvika – jag skall försöka undvika detta själv – svepande formuleringar och kortfattade, begränsade och ofullständiga analyser som underlag för t.ex. motionskrav i riksdagen. Det kan naturligtvis hända någon enstaka gång att misstag begås. Det gäller för oss att mycket seriöst behandla dessa frågor och att inte bidra till att skapa en anda av misstroende. Det är så lätt att det inträffar.

När jag skall svara på Bengt Harding Olsons frågor kan jag därför inte säga att vi skall avveckla olönsamma banker. Mig veterligt finns det ett motionsyrkande med den inriktningen i riksdagen – man skall uttala sig för avveckling av olönsamma banker. Vad är det som skall avvecklas? I bankstödspropositionen har denna fråga behandlats, och det fanns möjlighet att diskutera den i det sammanhanget. Vi har sagt klart och tydligt, och det står riksdagen bakom, att i den mån det finns banker som inte har tillräcklig lönsamhet för att självständigt kunna klara sig på sikt blir det fråga om en rekonstruktion. Det kan gälla avveckling av ett helt eller delar av ett institut. Detta är klarlagt i bankstödspropositionen liksom även förutsättningarna för detta.

Om en avveckling av olönsamma banker skulle innebära att t.ex. två tredjedelar eller tre fjärdedelar av banksektorn slås ut, går det ut över den konkurrensfråga som Rolf L Nilson tog upp tidigare. Det går således inte att ställa den frågan och förenkla debatten. Jag hänvisar till bankstödspropositionen och till vad riksdagen har beslutat i denna fråga.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

*Information från
regeringen*

Den 17 mars avser vi att lägga fram förslag om individuellt pensionssparande i bank.

När det gäller ett eventuellt förvärv av Nordbanken från försäkringsbolag har jag ingen information, och jag kan därför inte kommentera denna fråga.

Slutligen vill jag säga några ord om medborgarkommissioner. Det må vara att det finns ledamöter i Sveriges riksdag som har varit ledamöter i olika styrelser. Men att det hos 349 ledamöter av Sveriges riksdag skulle finnas ett totalt intresse av att mörklägga och att inte skapa klarhet finner jag helt otroligt, och jag förstår inte heller att någon skulle kunna tro på det. Det viktigaste nu är att Sveriges riksdag har en fullödiga information och insyn i verksamheten med de begränsningar som affärsmässighet och annat kräver, vilket jag tror att var och en är medveten om. Efter det att avtal har träffats skall vi öppet redovisa bakgrund, slutsatser och hur avtalen ser ut. Det är viktigt att Sveriges riksdag tar på sig ansvaret att vara medborgarnas företrädare.

Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vill först fråga Bo Lundgren om vilka krav som skall ställas på de banker som skall få stöd. När det gäller S-E-Banken pågår det tydligen förhandlingar nu, och jag uppfattar det som tämligen självklart att det inte blir några utdelningar till aktieägarna senare i vår. Jag vill fråga statsrådet om han delar uppfattningen att det är ett självklart villkor för att stöd skall kunna utgå.

Min andra fråga gäller fallskärmsavtalen. Statsrådet var inne på en ganska intressant diskussion om huruvida lönen eller fallskärmsavtalets storlek skall spegla de risker man har vid anställningen. Är det här en princip som statsrådet anser skall gälla generellt vid statlig lönepolitik och annan anställningspolitik? Skall risken för att förlora jobbet spegla lönen? Jag skulle vilja höra statsrådet utveckla denna fråga och också gärna ange i pengar räknat hur stort ett rimligt fallskärmsavtal kan vara.

Anf. 19 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det har angetts i bankstödspropositionen vilka krav av olika slag som kan komma att ställas på banker som söker och behöver stöd. Förutsättningen kan vara rationaliseringar eller olika typer av förändringar. Vad gäller de tre banker som har velat komma i fråga för en bedömning av om de behöver stöd eller inte, vill jag naturligtvis inte ge mig in i en diskussion om vilka krav som kan ställas på just de bankerna. Det pågår inga förhandlingar. För närvarande pågår en analys mot bakgrund av den information som vi har fått från resp. bank om det är rimligt att anta att de kommer att vara i behov av statligt stöd. När detta väl är klart finns det anledning att diskutera hur stödet skall utformas och vilka krav som skall ställas. Dessförinnan vill jag inte specificera de krav som skall eller kommer att ställas. Jag tror att Johan Lönnroth och jag kan vara överens om att det är svårt att göra det.

När det gäller frågan om lönen såsom avspeglings av kompetens, kvalifikationskrav och risk med anställning tror jag att vi kan vara överens om att om man har en utsatt position där olika faktorer som man inte själv kan styra

över kan medföra att man förlorar anställningen – det behöver inte bara vara fråga om att verksamheten läggs ner, utan det kan uppstå konflikter med ägaren och på andra sätt – måste det tas hänsyn till detta vid lönesättningen. Jag kan inte bedöma hur mycket man skall väga in den ena eller den andra faktorn. Det påverkas i varje enskilt fall av situationen.

Jag tror också att var och en tycker att det är rimligt att det finns någon form av avgångsskydd om anställningen upphör. Skyddet skall vara så kortvarigt som möjligt. Jag har angett en maximigräns sett från de statliga bankföretagens synpunkt. Det är också rimligt att se detta som en inkomstgaranti – ungefär som för riksdagsledamöter. Under en övergångsperiod har man garanti för en viss nivå, som man tidigare har haft. Det görs en avräkning av den lön eller annan motsvarande ersättning man kan få. Det är dessa riktlinjer som har angivits. I övrigt går det inte att gå in mycket mera än så på frågan, eftersom det skall göras en individuell bedömning av den här typen av tjänster.

Anf. 20 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Det är bra att vi ibland får sådana här redogörelser och har möjlighet att ställa frågor.

En av de frågor som vi debatterade här i december gällde storleksordningen av de kostnader som kan drabba skattebetalarna. Vi har fortfarande inte fått veta mer än den summa som Bo Lundgren i dag nämner. Det finns i dagsläget en ram på 67,5 miljarder. Vad den kan komma att uppgå till framöver vet man inte. Det har riktats mycket kritik mot att man skulle tillämpa principen om öppen statskassa. Jag undrar om det nu finns några prognoser och bedömningar från regeringens sida om vilket belopp en totalram kan komma att uppgå till. Rör det sig om 100, 150 eller 200 miljarder?

När staten går in med stöd och tar över en bank helt och hållet – exempelvis i fallet med Gota Bank – tillförsäkras staten och skattebetalarna eventuella vinster i framtiden. Nu ligger man i förhandlingar med S-E-Banken. Jag har förstått att man därvid inte överväger en sådan ordning. Det innebär att de aktieägare som finns i S-E-Banken i dag med gott stöd från staten kan höja värdet på sina aktier och därmed i framtiden göra en vinst, till följd av statens insatser. Är man beredd att gå in och göra nedskrivningar av aktiekapitalet helt eller delvis för att på det sättet förhindra att vi sedan får en diskussion om att vissa personer har tjänat oerhört stora pengar på det statliga bankstödet?

Förekommer det resonemang och funderingar inom regeringen om att ytterligare underlätta för utländska banker att komma in i Sverige och kanske t.o.m. köpa upp hela svenska bankkontorssystem?

Anf. 21 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är inte beredd att ge någon prognos över den slutliga ramen för statens åtagande eller de slutliga kostnaderna för staten. Det går inte av flera skäl. Ramen som sådan påverkas inte bara av situationen i dagsläget i de olika instituten utan också av den ekonomiska utvecklingen. Detta påverkar belastningen på de finansiella institutionerna och därmed också omfattningen av eventuella statliga åtaganden. Vi vet inte heller vilka lös-

ningar som kommer att bli aktuella och i vad mån vi har en situation där nuvarande ägare kan tillskjuta kapital. Det är således svårt att fastställa den totala ramen. Den skall i sig begränsas så långt det är möjligt. Sedan gäller det för oss att se till att så långt möjligt på olika sätt kunna återvinna vad som har satsats. Det innebär att den slutliga kostnaden kommer att bli lägre än ramen för åtagandena. Men det är svårt att säga hur mycket lägre den kommer att bli. Jag vill lämna detta resonemang eftersom det i dagsläget inte går att göra någon bedömning av volymen.

Som jag har sagt tidigare pågår för närvarande inga förhandlingar med S-E-Banken. Det finns inga överväganden från vare sig min eller regeringens sida om vilken lösning som skall väljas efter den analys som skall göras av situationen i S-E-Banken.

Vi diskuterar nu huruvida det är motiverat med och finns behov av statligt stöd. När det svaret har getts skall det göras en ytterligare analys, som jag inledningsvis sade. Innan dess kan man inte säga någonting.

Jag vill slå fast det som har sagts i bankstödspropositionen och som jag vid flera tillfällen har sagt, nämligen att det är självklart att det inte finns några garantier för aktiekapitalet eller för eviga förlagslån i enlighet med vad riksdagen har beslutat. Det finns inte några garantier. Det är också självklart att det existerande kapitalet i företaget i första hand skall tas i anspråk innan statens stöd kommer in.

När det gäller utländska bankers möjligheter att komma in på den svenska marknaden har vi gjort det som jag anser behövs för att skapa sådana möjligheter. Med tanke på situationen i Sverige är det snarare en fråga om intresse. I den mån vi är involverade i att försöka sälja hela eller delar av banker har vi självfallet ingenting emot att utländska ägare kommer in på den svenska marknaden.

Anf. 22 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Statsrådet har angett att ramen för stödet hittills ligger på 67,5 miljarder, som dock inte utgör någon budgetbelastning. Då vill jag för det första fråga: Kan statsrådet uppskatta hur stor den hittillsvarande budgetbelastningen är?

För det andra: Statsrådet sade att existerande kapital i första hand skall tas i anspråk, dvs. att ägarna skall ta sitt ansvar. Då vill jag fråga: När det gäller t.ex. S-E-Banken, är statsrådet villig att diskutera krav på förbud mot aktieutdelning, krav på utförsäljning av delar av verksamheten – alltså inte kärnverksamheten, utan andra delar – och krav på riktade nyemissioner?

För det tredje: Hur bedömer statsrådet påståendet att vissa banker ägnar sig åt att så att säga realisera förluster för att de skall få ytterligare medel från den s.k. bankakuten?

Anf. 23 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag hinner inte nu under debattens gång göra någon exakt beräkning av utbetalningarna. Den slutliga kostnaden är en annan sak än de utbetalningar som har gjorts, vilka – grovt uppskattat – rör sig om i storleksordning hälften av beloppet.

När det gäller de krav som kan ställas hänvisar jag till bankstödsproposi-

tionen. Det vore orimligt att innan det ens har inletts diskussioner med någon av de tre banker som har sagts kunna komma i fråga för bankstöd ange vilka krav som skall ställas i det enskilda fallet. Det är fullkomligt omöjligt, särskilt som vi formellt inte tar ställning till behovet av stöd. Det är en fråga som först får avgöras, vilket skall ske inom kort. Därefter skall det göras en analys av det enskilda institutet, som visar vilka åtgärder som kan bli aktuella. Jag hoppas att Lars Bäckström respekterar att vi inte kan ha hypotetiska diskussioner om de enskilda fallen här i kammaren.

Beträffande diskussionen om huruvida bankerna snabbt realiserar stora förluster för att få mer stöd, skulle detta ju vara kontraproduktivt. Jag har svårt att tro att det skulle ske systematiskt. Det skulle vi i så fall märka. Dessutom skulle de nuvarande ägarna belastas betydligt hårdare, eftersom deras kapital i större utsträckning gick förlorat. Då blev förutsättningarna för att klara verksamheten utan ett statligt stöd, som kan vara omfattande, mindre. Jag ser alltså få motiv för någonting sådant. Trots allt tror jag på någon form av rationellt handlande, speciellt efter erfarenheterna från andra hälften av 80-talet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att de på dagens föredragningslista upptagna utskottsbetänkandena skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Nordiskt samarbete

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1992/93:UU9 Nordiskt samarbete (redog. 1992/93:Nr 1).

Talmannen meddelade att miljöminister Olof Johansson (c) i samband med behandlingen av detta ärende skulle besvara interpellation 1992/93:69 av Mats Hellström (s) om den nordiska infrastrukturen.

Anf. 24 STEN ANDERSSON i Stockholm (s):

Fru talman! Som också framgår av utskottets betänkande finns det en glädjande samsyn mellan partierna och mellan regeringen och parlamentarikerna om det nordiska samarbetets ökade vikt. Detta samarbete måste byggas ut om de nordiska länderna skall kunna tillvarata gemensamma intressen i det integrerade Europa.

För bara något år sedan var det emellertid många som uttalade sig med stor skepsis och pessimism om det nordiska samarbetets framtid. Det nordiska samarbetet hade sett sina bästa dagar, och vi var på väg in i en situation där det nordiska skulle förtvina och stelna – för att citera en känd affärstidning. Europa skulle svälja oss med hull och hår, och nordisk kultur och särart

skulle bli ett minne blott. Så sent som 1991 befarade Carl Bildt att bara de goda middagarna med våra grannar skulle bli kvar.

I dag vet vi bättre, och det gör vi efter ingående debatt och noggrann prövning. Vi vet att det nordiska samarbetet måste finnas kvar och måste utvecklas även i framtiden. Vi har också genom en särskild artikel i EES-avtalet fått försäkringar om att så kan ske. Att det nordiska samarbetet kan bedrivas även i en situation där flera nordiska länder är med i EG, men något land står utanför, har ju de gångna 20 åren med Danmarks medlemskap i EG redan visat. Det beror alltså på oss själva när det gäller att bestämma både innehåll och nivå i det nordiska samarbetet.

Nordiska rådet har också för sin del genomgått en intressant utveckling under de senaste åren. Den har till en del bestått i en ökad insikt och övertygelse bland rådets medlemmar om att det nordiska samarbetet kan lämna viktiga bidrag till en fortsatt integration och ökat parlamentarikerinflytande i Västeuropa. Rådets medlemmar har därför agerat i den riktningen.

Den förändrade politiska situationen i Östeuropa har för rådets del inneburit större möjligheter till ett parlamentarikersamarbete med länderna runt Östersjön. De baltiska staternas pånyttfödelse har inneburit att nya samarbetspartner och samarbetsområden har uppstått, där rådet bl.a. har kunnat stå som förebild för den för ett år sedan grundade baltiska parlamentariska församlingen. Rådet har fört vidare Finlands initiativ till en parlamentarisk Östersjökonferens och tillsammans med grannarna runt Östersjön gjort den till en årlig företeelse. Det är självklart att de nordiska parlamenten tillsammans med det ryska parlamentet skall göra en aktiv insats för att söka undanröja de hot mot mänskligt liv som miljöförstöringen i Barents hav-området utgör, men också för att tillvarata de rika utvecklingsmöjligheter som finns i det området.

Rådets verksamhet har förändrats även internt. För några år sedan föreslog rådet att statsministrarna skulle spela en aktivare roll i det nordiska samarbetet, och så sker nu. Det kommer att ge ökad stadga och kanske också ökad status åt det nordiska samarbetet.

Rådet ville också ha ett närmare samarbete mellan de nordiska utrikes- och utrikeshandelsministrarna för att möjliggöra en samlad nordisk dialog också inom utrikesoch säkerhetspolitiken. Det var närmast ett tabubelagt område, då vi hade en annan säkerhetspolitisk situation i Norden och i världen. Detta önskemål har nu tillgodosetts. Ordförandelandets utrikesminister lämnar en fyllig redogörelse för utrikespolitiska frågor, som rådet sedan diskuterar i plenum. Denna modell prövades för första gången i fjol höst och den slog väl ut.

Rådet har vidare föreslagit att det skall hållas två sessioner per år för att arbetet skall kunna göras effektivare, vilket också regeringarna har accepterat.

Denna ökade vikt som tillmätts Nordiska rådets arbete tar sig också uttryck i att parlamentarikerna och regeringen är överens om att i huvudämnet för debatten vid Nordiska rådets nästa session, som hålls i Oslo i mars, skall bli den fråga som plågar de nordiska länderna mest i dag, nämligen den växande arbetslösheten. Carl Bildt kommer som ordförande på ministersidan att inleda den debatten.

Rådet har begärt och kommer att få ett större inflytande över den nordiska budgeten. Rådet har invänt mot ett utredningsförslag om att regeringarna formellt inte längre skulle ingå som medlemmar i rådet. Detta har regeringarna tagit fasta på och kvarstår därför som formella samarbetsparter i rådet. Detta ger Nordiska rådet en möjlighet till agerande som är överlägset andra liknande internationella parlamentariska sammanslutningar, t.ex. Europeiska parlamentet.

Dessa exempel kan ses som framgångar för det nordiska parlamentariker-samarbetet, men också som uttryck för att regeringarna i Norden oavsett partifärg lägger vikt vid det politiska samarbete som sker i rådet. Detta skapar en stabil plattform för nordiska insatser även i det europeiska samarbetet.

Hand i hand med förbättringar på det nordiska planet bör följa en effektivisering av riksdagens eget arbete med nordiska frågor. I en fempartimotion har medlemmar i Nordiska rådets svenska delegation nyligen föreslagit olika åtgärder i det syftet. De bör enligt motionärerna bl.a. syfta till en bättre uppföljning i riksdagen av de rekommendationer som rådet har antagit.

Ordföranden i svenska Föreningen Norden, Thorbjörn Fälldin, ställde under en session följande fråga till mig: Kan du tala om för mig hur många av de enhälligt antagna rekommendationerna i Nordiska rådet som har lett till beslut i parlamenten? Det kunde jag inte, och jag skyllde på att jag var ny i sammanhanget. Jag frågade veteranerna – några sitter här – men de hade heller inte något svar på frågan.

Detta är en brist i det nordiska samarbetet. De initiativ som tas är väldigt illa förankrade på hemmaplan, och ingen känner någon skyldighet att följa upp besluten. Om vi skall få någon stil på det här och effektivitet i arbetet, är det nödvändigt att både parlamentarikerna och regeringen – då kanske främst samarbetsministern – tar på sig detta ansvar.

De förslag som har framförts i motionen ger också uttryck för den allmänna uppfattningen i Nordiska rådet, att det nordiska samarbetet skall vara en del i det europeiska samarbetet, eller annorlunda uttryckt: De nordiska ländernas behov av samråd och samordning för att hävda gemensamma intressen i det europeiska samarbetet bör vad gäller det formella samarbetet – möten, konferenser osv. – ske inom Nordiska rådets ram. Då går det emellertid inte att använda den fortfarande ganska tröga och otidsenliga organisationsstruktur som i dag kännetecknar Nordiska rådet, utan då måste de nordiska EES- och EG-parlamentarikerna själva bestämma vilka samarbetsformer de har behov av, varefter dessa former ges utrymme i Nordiska rådet. Det ger stora fördelar både vad gäller EES- och EG-parlamentarikernas arbetsbelastning och när det gäller att minska misstänksamheten från andra EFTA- och EG-länders sida om ett nordiskt fraktionsbetonat samarbete. Det är bättre att inrymma det i en sedan länge väl etablerad samarbetsform som den i Nordiska rådet.

Om vi isolerar oss och inte relaterar vårt nordiska samarbete till den dynamiska utvecklingen i Europa, först då, fru talman, är risken stor att det nordiska samarbetet går in i stagnation och betydelselöshet.

Även om jag måste överskrida taletiden något vill jag uttrycka förhoppningen att den interpellationsdebatt som snart bryter loss inte skall förtä in-

trycket av denna glädjande samsyn, trots att vi har litet olika uppfattningar om hur denna samsyn skall komma till praktiskt uttryck.

Anf. 25 INGER KOCH (m):

Fru talman! Framtiden tillhör det europeiska samarbetet. Det är det europeiska engagemanget som är nyckeln till vår nordiska framtid. När nu också Sverige, Finland och Norge har ansökt om medlemskap i EG och förhandlingarna har påbörjats, kan man säga att Norden har tagit ett första steg in i det övriga Europa.

Vilken roll skall då det nordiska samarbetet och Nordiska rådet ha i det nya integrerade Europa som vi nu ser växa fram?

Vid Nordiska rådets session i Mariehamn 1991 och i Helsingfors och Århus 1992 har lagts fram förslag som medför stora förändringar i det nordiska samarbetets innehåll och organisation, och som också syftar till att göra rådet mer aktivt och effektivt.

Det är nödvändigt att förändra formerna för det nordiska samarbetet, former som under åren har stelnat och blivit för byråkratiska. Det är därför positivt att de nordiska statsministrarna får ett ökat ansvar för samordning och genomförande av samarbetsprinciper och riktlinjer i de nationella parlamenten.

Även parlamentarikernas politiska inflytande över det nordiska samarbetet bör stärkas. Under alltför många år har projekt efter projekt diskuterats och ambitiösa uttalanden har gjorts, men väldigt litet har hänt. Sten Andersson talade också här nyss om nödvändigheten av att så sker.

Den förändrade politiska situationen i Europa har, fru talman, skapat förutsättningar för de nordiska länderna att välja samma integrationspolitiska lösningar, vilket ger oss en möjlighet att nyskapa även det nordiska samarbetet. I Bornholmsdeklarationen slog de nordiska statsministrarna fast sitt gemensamma intresse för att delta i ett utbyggt utrikespolitiskt, säkerhetspolitiskt och ekonomiskt samarbete i Europa.

Som en följd av utvecklingen i Central- och Östeuropa har säkerhetsbegreppet vidgats. Det omfattar nu även t.ex. ekonomi, miljö och mänskliga rättigheter. De största säkerhetspolitiska riskerna i dag förorsakas av de etniska och nationella motsättningarna i Östeuropa och av det alltmer kritiska ekonomiska läget.

Dessa faktorer har redan lett till ett starkt nordiskt engagemang och samarbete med EG inom ramen för ESK-processen. Det är viktigt att de nordiska länderna lämnar *sitt* bidrag till att trygga demokratin och skapa en ekonomiskt bärkraftig utveckling i Europa. Men detta kan vi klara endast i samverkan med EG.

I det ökade regionala samarbete som vi nu ser växa fram i vår närhet har de nordiska länderna redan en given roll. Detta samarbete med de europeiska institutionerna kommer att berika också det traditionella nordiska samarbetet inom Nordiska rådets ram. Jag tänker då närmast på det etablerade samarbetet inom Östersjörådet, det baltiska investeringsprogrammet, Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa och Nordiska investeringsbanken. Av stort värde är naturligtvis också samarbetet mellan Nordiska rådet och det nyligen bildade Baltiska rådet.

I januari i år undertecknades en deklaration mellan Sverige, Norge, Finland och EG om samarbete i Barentsregionen. Det nya samarbetet har fått namnet Barents Euro-Arktiska råd och skall diskutera frågor som rör miljö, ekonomi, teknik, vetenskap och infrastruktur. Även urbefolkningsfrågor, mänskliga kontakter, kulturella förbindelser och turism kommer att tas upp i rådet. Barentsrådet kommer att medverka i den särskilda EG-kommitté som bildas för regionernas Europa.

Skapandet av ett ömsesidigt givande och varaktigt samarbete över Storkalotten kommer också att bidra till fortsatt stabilitet i vårt norra närområde. Utmaningarna på Kolahalvön är enorma. Där råder en miljöförstöring som nästan saknar motsvarighet på andra håll i Europa och en oerhört stark militär dominans, som förhoppningsvis kan brytas genom övergång till ett mer civilt samhälle. De stora resurser som krävs för detta och för att förbättra miljön finns inte inom regionen. Det är därför nödvändigt att sätta in detta samarbete i ett vidare sammanhang, vilket EG:s medverkan leder till. Därmed skapas också en länk till det övriga Europa.

Av stor betydelse är även att de nordiska ländernas samverkan globalt och i FN-sammanhang fortsätter och anpassas till nya globala utmaningar.

Fru talman! De allt fastare band som Norden nu är i färd med att knyta med EG ger de nordiska länderna en unik möjlighet att inte bara bygga ut samarbetet sinsemellan utan också stärka Nordens röst i Europa och i världen.

Anf. 26 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill gärna understryka vad Sten Andersson sade. Av de handlingar som vi har framför oss här i riksdagen, bl.a. utskottsbetänkanden, framgår att det finns en betydande samsyn i dessa frågor mellan de olika politiska partierna och mellan riksdagen och regeringen. Men det finns ändå anledning att ta upp några frågor som berör både det som nu händer runt omkring oss och det som kommer att bli aktuellt framöver.

Det nordiska samarbetet präglas nu väldigt starkt av de nya förutsättningar som har skapats genom förändringarna – för att inte säga omvälvningarna – i vår omvärld. Det gäller både efter kommunismens kollaps i Europa och efter den ekonomiska och politiska integrationen i Västeuropa. Sovjetunionen och Warszawapakten har upplösts. De tre baltiska staterna har återerövrat sin självständighet i vårt grannskap. Tyskland har enats. Det nordiska samarbetet kan nu formas utan de begränsningar som det kalla kriget påtvingade oss.

Tre nordiska stater – Sverige, Finland och Norge – söker medlemskap i EG. Ett kommande EES-avtal kan komma att träda i kraft redan under detta år och bl.a. bidra till att tanken på Norden såsom hemmamarknad realiseras. Den nya europeiska öppenheten och integrationen – och disintegrationen, får jag väl säga – innebär en utmaning för det nordiska samarbetet. Genom reformer av det nordiska samarbetet mot denna bakgrund kan detta vinna framtida styrka.

Under 1992 presenterades det arbete som de fem nordiska staternas statsministrar hade beställt av sina personliga representanter. På grundval av

framlagda rapporter – dels av den s.k. Iloniemigruppen, dels av Störegruppen – genomförs nu ett angeläget förnyelsearbete.

Som redan har nämnts infördes utrikespolitiken mer aktivt i Nordiska rådets arbete under fjolåret. Det baltiska investeringsprogrammet för att främja utvecklingen i små och medelstora företag igångsattes och kommer under tre år att kunna kanalisera nära 800 miljoner kronor som tekniskt bistånd till Estland, Lettland och Litauen. Beslut har fattats om att de nordiska informationskontoren i Tallinn, Riga och Vilnius skall fortsätta sin verksamhet åtminstone till 1995.

I förslaget till EES-avtal har förutsättningarna för fortsatt nordiskt samarbete säkrats. Sveriges ambition är att de inledda förhandlingarna om medlemskap i EG skall resultera i en motsvarande klausul.

Ett omfattande samråd har etablerats mellan de nordiska staterna inför de förhandlingar om medlemskap i EG som Sverige och Finland har inlett och som den norska regeringen avser att inleda inom kort. Ett fortsatt samråd är naturligt också under förhandlingarna. Detta innebär ett ökat engagemang, inte minst personellt, i nordiskt samarbete såsom ett resultat av EG-förhandlingarna.

Regionalpolitiken är ett exempel på ett område där det finns ett starkt behov av nordiskt samarbete i det Europa som nu utvecklas. Det arbete som har bedrivits inom ramen för Nordiska ministerrådet har bidragit till att skapa förståelse också inom EG för att det behövs en stark regionalpolitik i våra nordiska stater. Även när det gäller exempelvis jordbrukspolitik finns det ett starkt behov av ökat nordiskt samarbete med anledning av den europeiska integrationen.

På miljöområdet har vi ett vitalt intresse av nordiskt samarbete, exempelvis när det gäller miljökrav för bilavgaser och farliga ämnen av olika slag. De nordiska staterna har också en gemensam strävan att åstadkomma en minskning av de försurande utsläpp som utgör ett hot inte minst mot våra viktiga skogstillgångar. Jag vill också passa på att utnyttja detta tillfälle för att uttala stöd för den danska regeringens strävan att nå en överenskommelse om införande av en gemensam koldioxidskatt inom EG. De nordiska länderna, främst Sverige och Norge, har ju som bekant en världsledande ställning på just detta område.

Det gränsregionala samarbetet spelar en stor roll inte minst för stora glesbygdsområden. Förutsättningarna för detta samarbete har stärkts, bl.a. genom inrättande av det euroarktiska Barentsrådet liksom genom ett utökat samarbete kring Östersjön, vilket redan har nämnts här i diskussionen.

Finansministrarna genomför nu en kartläggning av infrastrukturprojekt som kan påskyndas och som är av gemensamt nordiskt intresse. Samråd sker också för att lägga en gemensam nordisk plattform inför det möte med ekonomi- och finansministrar i EG- och EFTA-staterna som ordnas i april för att främja sysselsättningen i Europa.

Nordiska samarbetskommittén, som på statsministrarnas initiativ inrättades efter sessionen i Århus, arbetar nu för att effektivisera den nordiska samarbetsapparaten. Målet är att öka den politiska styrningen och att rationalisera arbetet såväl i administration som i beslutsorgan.

En väsentlig del av det pågående reformarbetet syftar till att skapa ut-

rymme för en rejäl nysatsning på kulturområdet. Kulturministrarna lägger fram ett förslag till riktlinjer för denna politik till rådets session i Oslo i början av mars. Ett mål är att göra Norden till en utbildnings- och forskningsgemenskap, bl.a. genom att främja rörligheten för såväl studenter som lärare och forskare. Utbytesprogrammen NORDPLUS, NORDPLUS-junior och Nordiska forskarutbildningsakademin utgör viktiga instrument i detta sammanhang.

Sessionen får bl.a. också ta ställning till ett nytt arbetsprogram för livsmedelspolitiken och ändringar i Helsingforsavtalet, vilket redan har nämnts. I det nya förslaget till avtal görs klart att rådet får egen kompetens på budgetområdet. Det är en strävan som jag tidigt i hög grad har givit uttryck för.

De nordiska samarbetsministrarna tog i slutet av 1992 initiativ till en ny studie av möjligheterna att göra TV från alla nordiska länder tillgänglig i hela Norden via satellit. Vi har ju en del dystra erfarenheter från detta område. Men de tekniska förutsättningarna har förbättrats avsevärt under de senaste tio åren och bl.a. skapat bättre ekonomiska villkor för ett sådant projekt. Det är den politiska viljan som kommer att avgöra om detta TV-samarbete, som skulle kunna medverka till bättre ömsesidig språkförståelse och ökat informationsutbyte, kan komma till stånd. Det är min förhoppning att ett nordiskt TV-samarbete skall få ett brett stöd i den svenska riksdagen.

Det noteras ofta att nordiskt samarbete inte kan vara ett alternativ till ett vidare europeiskt och internationellt samarbete. Minst lika uppenbart är att ett vidare europeiskt samarbete inte kan ersätta nordisk samverkan. Jag är övertygad om att nordiskt samarbete kommer att få en ökad tyngd under kommande år.

I samband med rådssessionen i Oslo den 1–4 mars kommer Sverige att överta ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Den svenska regeringen vill bidra till att göra det nordiska samarbetet slagkraftigare. Jag vet att vi kan räkna med ett starkt stöd för detta i Sveriges riksdag liksom i en mycket bred medborgaropinion.

Det förutsätter dock – vilket även Sten Andersson var inne på – att vi tar seriöst på de beslut som fattas av Nordiska rådet. Det finns anledning att mer systematiskt än som kanske har skett hittills följa upp dessa beslut och vidareraportera dem till parlamenten.

Från de kretsar som har motsatt sig bygget av välfärdsstaten förklaras ibland den nordiska samhällsmodellen vara i stort sett rivningsfärdig. Jag är personligen övertygad om att detta är en felsyn. Den nordiska samhällsmodellen är en betydande landvinning i civilisationsprocessen. Det finns förvisso brister, men vi har nått en bra bit på väg när det gäller att förena frihet och jämlikhet.

I de nordiska samhällena betonar vi vikten av centrala beslut för att främja trygghet och solidaritet, samtidigt som lokalt självstyre och regional utjämning utgör en grund för folkstyret och välfärden. Bl.a. genom att ge alla människor möjlighet till utbildning och kompetensutveckling med utbyggda informationsmöjligheter och kommunikationer liksom genom en aktiv miljöpolitik söker vi skapa förutsättningar för en uthållig utveckling.

Det är inte genom att rasera denna samhällsmodell som vi kan vinna folkligt stöd för ett vidare internationellt samarbete. Vi behöver i stället en allt

tätare samverkan mellan de nordiska staterna i syfte att bevara och utveckla de bästa sidorna av vår modell.

Jag är övertygad om att vår framgång i detta arbete, att skapa trovärdighet för att vi kan värna och stärka den nordiska modellen, avgör det folkliga stödet för vidare internationellt samarbete, inte minst i samband med folkomröstningarna angående EG i fyra av de nordiska länderna.

Fru talman! Mats Hellström har frågat mig vilka initiativ som tas av den svenska regeringen och inom Nordiska ministerrådet för att uppfylla Nordiska rådets rekommendation om en nordisk handlingsplan för infrastruktur i Norden. Bakgrunden är bl.a. utvecklingen i EG.

Riksdag och regering har beslutat om stora satsningar på infrastrukturen under åren 1991 och 1992. En tredubbling av investeringsnivån har skett för vägar och järnvägar i förhållande till 1980-talet. Bl.a. har det satsats på projekt av nordiskt intresse. Ytterligare kraftfulla infrastruktursatsningar är dock nödvändiga och har aviserats av regeringen i årets budgetproposition. Under våren återkommer regeringen med en särskild proposition om infrastrukturinvesteringar. En utgångspunkt därvid är att knyta an till utvecklingen i EG.

De nordiska trafikministrarna framhöll i ett ställningstagande i december 1991 att man skall verka för att angelägna infrastrukturinvesteringar påskyndas. Inriktningen bör vara att resurserna kraftsamlas till några större för Nordens länder strategiska investeringsobjekt. Trafikministrarna menade att man bör påskynda projekt som helt eller till större delen är möjliga att finansiera utan att ta i anspråk nationella eller nordiska budgetmedel. Bilateral avtal mellan berörda länder är därvid den mest framkomliga vägen.

Huvuddelen av det nordiska infrastruktursamarbetet sker bilateralt mellan länderna om enskilda större projekt eller genom koordinering av nationella planer. Exempel på sådana projekt är förbindelserna mellan Sverige och södra Norge samt Öresundsförbindelserna. Det har således inte funnits behov av en särskild nordisk infrastrukturplan.

I den rapport som de nordiska statsministrarnas personliga representanter framlade i augusti 1992 pekades på behovet av en starkare satsning på upprustning av infrastrukturen i de nordiska länderna. Det konstaterades att de nordiska länderna i hög grad har sammanfallande intressen på regionalpolitikens område. Samarbete på energiområdet har stor betydelse för integrationen i Norden. En utveckling av en nordisk gasmarknad och en nordisk elmarknad skulle kunna bidra till en bättre miljö, lägre energikostnader och ökad aktivitet under anläggningsfasen. Samtidigt betonades i rapporten att utbyggnaden av ett nordiskt gasledningsnät bör baseras på ekonomisk och kommersiell grund.

De nordiska statsministrarna framhöll för sin del i augusti 1992 bl.a. att man vill vidareutveckla samarbetet om infrastruktur i Norden. Vid mötet i samband med Nordiska rådets session i Århus i november 1992 tog statsministrarna åter upp saken och förklarade att man i direkta kontakter mellan länderna skall lägga vikt på utvecklingen av infrastrukturen i Norden, samarbete om resursfrågor, energi och regionala samarbetsfrågor.

På svenskt initiativ diskuterade även de nordiska finansministrarna infrastrukturfrågor i samband med Århus-sessionen. Det var enighet om att

prioritera infrastrukturinvesteringarna i rådande svaga konjunkturen. Finansministrarna beslöt att utreda möjligheten att skynda på genomförandet av infrastrukturinvesteringar av gemensamt nordiskt intresse. Det handlar förutom om rent nordiska projekt också om kommunikationerna med övriga Västeuropa, med Baltikum och andra länder runt Östersjön samt på Nordkalotten.

I arbetet undersöks om Nordiska investeringsbanken (NIB) i ökad utsträckning kan medverka i finansieringen av strukturprojekt. Vidare undersöks möjligheterna att länka samman projekt i föreliggande initiativ med vissa av de åtgärder för att främja en ekonomisk återhämtning i Europa som EG fattade beslut om vid toppmötet i Edinburgh i december 1992. Finansministrarna kommer att diskutera frågorna på nytt vid sitt nästa möte i slutet av februari.

Jag vill även påminna om det s.k. Brundtlandinitiativet i november 1992. Den norska statsministern föreslog då ett gemensamt möte mellan EG:s och EFTA:s finansministrar i vår för att diskutera sysselsättningsfrågorna och den ekonomiska utvecklingen. Enligt den norska statsministerns förslag bör bl.a. frågor som gäller infrastrukturen diskuteras. Arbetet pågår nu för att förbereda mötet, bl.a. för att få en gemensam nordisk plattform. Sverige kommer i egenskap av EFTA-ordförande att aktivt driva initiativet med sikte på mötet.

Till infrastrukturen kan även utbildnings- och forskningsfrågor räknas, och de är prioriterade i Nordiska ministerrådets verksamhet. En nysatsning förbereds nu med anledning av den nyvärdering av samarbetet som statsministrarna genomfört. Förslag kommer att lämnas till Nordiska rådets session i Oslo i mars. Låt mig dock redan nu säga något om innehållet.

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarnas samarbete har som målsättning att åstadkomma nordisk utbildnings- och forskningsgemenskap. Satsningar på nätverk och andra mobilitetsfrämjande åtgärder liksom på språkförståelse är därvid av stor vikt. En utveckling av t.ex. de framgångsrika stipendiesystemen NORDPLUS och NORDPLUS-junior samt av Nordiska forskarutbildningsakademien (NORFA) planeras mot den bakgrunden. För den nordiska utbildnings- och forskningsgemenskapens framtid är det vidare av avgörande betydelse att den nordiska länken känns naturlig och viktig även där avstånden till andra nordiska länder är långa. Aktiva insatser och speciell uppmärksamhet avses därför ägnas åt Västnorden.

Låt mig påminna om det nya regionala samarbete som håller på att växa fram i norra Europa. Flera nya samarbetsorgan har sett dagens ljus den senaste tiden. Diskussioner förs därför inte enbart inom den nordiska samarbetsramen.

En konferens med transportministrarna i Östersjöregionen hölls i mars 1992 i Szczecin. Vid en utrikesministerkonferens i Köpenhamn i mars 1992 grundades Östersjörådet. Vid en utrikesministerkonferens i Kirkenes i januari i år bildades Barentsrådet som ett samarbetsorgan för länderna i Barentsregionen.

De nordiska länderna deltar i dessa samarbetsorgan, men även ett antal utomnordiska länder ingår. Infrastrukturfrågorna hör till de frågor som står

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

på dagordningen. Det är den svenska regeringens avsikt att aktivt medverka i de diskussioner som förs i dessa forum.

Från svensk sida har även initiativ tagits till en mer långsiktig planering av mark- och naturresurserna inom Östersjöområdet. Det gäller att ta fram en vision för hur Östersjöområdet skall se ut år 2010. Regeringen har givit Boverket i uppdrag att ta fram det svenska kunskapsunderlaget. I arbetet deltar även EG-kommissionen, vilket möjliggör en planering som tar hänsyn till såväl det nya geopolitiska läget i Östersjöregionen som den ökade västeuropeiska integrationen och utvecklandet av s.k. transeuropeiska nätverk.

Som svar på Mats Hellströms konkreta fråga om vilka initiativ som tas av den svenska regeringen för att uppfylla Nordiska rådets rekommendation får jag sammanfattningsvis framhålla att det är regeringens – och Nordiska ministerrådets – uppfattning att många frågor som gäller infrastrukturen bäst löses i det direkta samarbetet mellan de nordiska länderna. Den svenska regeringen har tagit initiativ till ett arbete under de nordiska finansministrarnas ledning med syfte att utreda möjligheten att skynda på infrastrukturinvesteringar av gemensamt nordiskt intresse. Nordiska rådets rekommendation föranleder mot denna bakgrund inte regeringen att ta ytterligare initiativ till en särskild nordisk handlingsplan.

Anf. 27 MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar den nordiske samarbetsministern för svaret på min interpellation. Jag måste tyvärr säga att svaret är anmärkningsvärt tunt. Det har nu gått ungefär ett år sedan Nordiska rådet i enighet angav rekommendationen om en infrastrukturhandlingsplan. Väldigt litet har uppenbarligen hänt.

Hela inriktningen av interpellationssvaret betonar vikten av bilaterala kontakter och direkta kontakter mellan länderna. Det är det som Olof Johansson i huvudsak har utvecklat i detta svar. Han säger t.ex. på s. 2 i svaret, att eftersom man har dessa bilaterala kontakter har det "således inte funnits behov av en särskild nordisk infrastrukturplan".

Man drar en alldeles felaktig slutsats när man hävdar att det i och med att man har haft bilaterala kontakter inte har funnits behov av ett nordiskt samarbete på området. Tvärtom är risken att vi i Norden kommer på efterkälken i förhållande till resten av Europa. Jag skall senare utveckla detta något.

Det enda egentligt substantiella i svaret som gäller infrastruktur är att de nordiska finansministrarna i november beslutade sig för att utreda möjligheten att skynda på genomförandet av infrastrukturinvesteringar av gemensamt nordiskt intresse. Det är bra att man gör det. Men det är mycket sent och mycket försiktigt uttryckt. Man talar om att utreda möjligheten, när vi borde ha en viss brådska.

Jag har förstått att man den 26 februari skall ha det första mötet över huvud taget där finansministrarna skall diskutera sakfrågor. Det vore bra om Olof Johansson kunde ge oss en något fylligare bild av var i det här arbetet finansministrarna befinner sig. Har man kommit i gång? Finns något av substans på bordet?

Jag har förstått att finansministrarna inte har några förslag att redovisa vid

Nordiska rådets viktiga session i Oslo i mars. Har jag fel är jag glad för det. I så fall får Olof Johansson rätta mig. Men jag vore tacksam om han kunde säga något om arbetsläget när det gäller finansministrarnas arbete med att utreda möjligheterna att skynda på genomförandet.

Östersjörådet nämns. Det är bra. Där sägs att i det nya Östersjörådet, som inrättades för ungefär ett år sedan, i början av mars står infrastrukturfrågorna på dagordningen. Men var på dagordningen står de, herr samarbetsminister? Jag har inte sett något som helst resultat av Östersjörådets arbete hittills, framför allt inte på infrastrukturuområdet.

Man har hjälpt till så att det på andra områden har startats jobb. Det är bra. När Östersjörådet kom till hälsade jag det här i kammaren som en mycket välkommen handling. Jag var också mycket positiv till Margaretha af Ugglas ansats för den svenska regeringens räkning att aktivt ta sig an den här frågan. Jag måste tyvärr efter ett år konstatera att vi inte har sett så mycket initiativ sedan dess. Men jag hoppas även här att Olof Johansson kan rätta mig, att det sker mer än vad som syns utåt. Det räcker inte att de här frågorna står på dagordningen.

Det räcker verkligen inte att säga, som Olof Johansson gör, att de här frågorna skall behandlas och att de löses bäst i det direkta samarbetet mellan länderna, och att det därför inte behövs, som Olof Johansson till slut säger som svar på min fråga, några ytterligare initiativ till en särskild nordisk handlingsplan.

Jag tycker att detta är kortsynt, och jag tycker att det är perspektivlöst. Det som vi inte gör samlat nordiskt, det gör i stället Tyskland utifrån tyska intressen. Det är inget fel alls i att Tyskland agerar för tyska intressen. Men risken är att man då bygger upp infrastrukturer som är mer anpassade till att länka Öst- till Centraleuropa och att ta hänsyn till de stora tyska intressena där, än att se till att Norden inte blir en periferi, utan kommer in aktivt i de nätverk, de transportnät och annat som byggs upp. Just därför att aktiviteten är stark på andra håll, i Tyskland framför allt, borde Norden ha ett samlat grepp och agera med en viss brådska, inte med det långa utredandet. För övrigt har man startat utredandet nästan ett år efter det att Nordiska rådet krävde det.

Det är inte bara Tyskland som agerar. Det gör även EG. Det är också bra. EG bedriver ett mycket aktivt arbete med att bygga upp infrastruktur och nätverk. Det gör man bl.a. genom Transeuropeiska nätverksprogrammet, som handlar om transportsystem, länkar och noder, terminaler. Det handlar även om infrastruktur tjänster och legala regelverk som skall främja kommunikationerna.

Det handlar alltså både om fysiska transporter, till lands, havs och i luft, och om telekommunikation, energinät, forskarnätverk och vuxenutbildning. I Transeuropeiska nätverksprogrammet i EG är faktiskt också användandet av den mest moderna telekommunikationen en del i att sprida vuxenutbildning till nya grupper i samhället.

Det sker mycket omkring oss. EG:s infrastrukturplanering sker både i de framgångsrika områdena, i det man kallar kunskapskorridorer, eller något mer ansvarslost "bananer", och i de eftersatta områdena, vilket är bra. Den regionala planeringen i EG handlar mycket om att bygga upp infrastruktur

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

i de regionalt eftersatta områdena, alltså både i de framgångsrika och i de eftersatta.

Risken är betydande att vi i Norden och i Östersjöområdet kommer att bli en periferi, med svagt utvecklade nätverk gentemot resten av Europa, om inte regeringarna tar sig samman och arbetar med de här frågorna på ett bättre sätt än det mycket passiva angreppssätt som man uppenbarligen nu använder sig av – om man alls skall kalla det utredande man just har satt i gång för ett angreppssätt.

En konkret fråga i sammanhanget gäller ett annat viktigt område inom infrastrukturen; forskning och utbildning. Det enda konkreta som är nytt där, utöver det som pågår, är vad man kallar satsningar på mobilitetsfrämjande åtgärder. Innebär det att forskare skall flytta? Det är inget fel i det, men har man inget mer aktivt att komma med än mobilitetsfrämjande åtgärder?

Man nämner inte något som jag anser vara mycket viktigt, nämligen det samarbete som har byggts upp mellan universitet och högskolor i hela Östersjöområdet. Det kallas Baltic Sea University, och ett sjuttio- eller åttiotal universitet och högskolor runt hela Östersjön – alla länder, tror jag – ingår. Mellan 5 000 och 7 000 studenter deltar aktivt genom telekommunikationskoppling, TV-program och videoprogram. Man har haft både föreläsningar och debatter kring hela Östersjöområdet om Östersjöns miljö i ett forskar- och universitetssammanhang. Mellan 5 000 och 7 000 studenter har arbetat med detta, sammankopplade i nätverk.

Nu vill man gå vidare med det här mycket lyckade nätverksprojektet och i nästa omgång arbeta inte med Östersjöns miljö utan med det man kallar Östersjöns folk, den etniska uppsättningen av kulturer i vår region. Man skall gå igenom demokratiska institutioner, minoritetsrättigheter, respekt för den etniska identiteten och liknande. Det är alltså mycket viktiga saker med tanke på de problem som finns runt Östersjön.

Jag vet att de går till Nordiska ministerrådet för att få resurser, liksom man tidigare har fått, för att kunna fortsätta det här arbetet. Jag hoppas att de kommer att få det. Jag hoppas att Olof Johansson är positiv till att stödja den typen av universitets- och forskarsamarbete, som är ett mycket konkret uttryck för vad vi med ett litet lösligt uttryck kan kalla för nätverk.

Sammanfattningsvis måste jag tyvärr konstatera att det görs alltför litet från regeringens sida. Inom arbetarrörelsen i Norden har vi mycket aktivt arbetat med frågan om infrastruktur och nätverk i ett nordiskt Östersjösammanhang, men också i ett Barentssammanhang.

Vi har nyligen i den nordiska arbetarrörelsens samsamarbetskommitté, där de nordiska socialdemokratiska partierna och fackföreningsrörelserna är representerade, lagt fram ett förslag som går i den riktning som regeringarna borde gå. Det heter Nordeuropa i utveckling och är en rapport från SAMAK:s Östersjögrupp. Jag ber avslutningsvis, fru talman, att till herr nordiske samsamarbetsministern Olof Johansson överlämna ett exemplar av denna aktiva och aktionsinriktade rapport.

Fru talman! Sten Andersson uttryckte tidigare förhoppningen att vi även efter debatten om infrastrukturen skulle kunna ha en bred enighet. Det återstår att se. Mats Hellström anslög ett annat tonläge.

Jag tycker att det är bra, låt mig säga det, att Mats Hellström på det här sättet markerar vilja till aktivitet och även åberopar SAMAK:s Östersjögrupp. Men väldigt mycket av det som Mats Hellström har tagit upp handlar inte explicit om de nordiska länderna. Det handlar väldigt mycket om Östersjöområdet.

Jag vill därför hänvisa till just det arbete som vi har satt i gång för att skapa en Östersjövision. Detta är ett långsiktigt samarbete, och det krävs betydande insatser för att ge våra östra grannländer chansen att vara med i arbetet.

Det handlar om att skapa den infrastruktur på myndighetsområdet som krävs för att kunna hantera äganderätsfrågor, utan vilka marknadsekonomi i traditionell mening inte fungerar, att kunna ställa resurser till förfogande på lantmäteriområdet, för att över huvud taget kunna diskutera infrastruktur på ett någorlunda seriöst sätt.

På det området har vi naturligtvis anledning att gå vidare för att skapa förutsättningar för ökade gemensamma satsningar på infrastruktur. Jag tycker i och för sig att det är mycket bra att Mats Hellström visar aktivitet på det här området, men det är kanske också en kritik mot att ingenting hände under 80-talet, när Mats Hellström och hans kolleger i den socialdemokratiska regeringen hade ansvaret.

Nu skall man dessutom vara noga med att inte bara tala i termer av planer. Jag tror att det är viktigt för det nordiska samarbetet att vi lägger en tyngdpunkt vid vad som är möjligt att åstadkomma bilateralt. Nu för vi den här debatten vid en tidpunkt då vi ännu inte har infrastrukturpropositionen från regeringen på riksdagens bord. Den kommer inom kort. Den kommer att innehålla viktiga länkar till det nordiska samarbetet. Det arbetet är oerhört konkret; det är inte fråga om planer, utan det är fråga om att förverkliga och se till att man får fram pengar för att det skall hända någonting. Så mycket kan jag utlova att just länkarna till andra nordiska länder ingår i den svenska regeringens infrastrukturprogram och den proposition som kommer. Här gäller det naturligtvis att vi visar både lyhördhet för de intressen som finns i våra nordiska grannländer och förmåga att ta fram de finansiella resurser som krävs för att klara dessa uppgifter.

Dessutom – och där ligger en bisats av kritik – är det viktigt att man tänker efter före, dvs. att vi, som vi har gjort och sagt i t.ex. ESK-konventionen, ser till att miljökonsekvenser och sådana problem är utredda innan man fattar beslut, för att inte därefter hamna i en sorts dragkamp mellan olika nordiska länder om vad som bör göras och inte bör göras. Jag tänker på hanteringen av Öresundsförbindelserna, som Mats Hellström förstår.

Jag kan nämna att jag under de närmaste dagarna kommer att ha överläggningar med min nye danske kollega i denna fråga. Svend Auken kommer till Sverige på fredag. Det är en självklarhet att vi håller den här sortens bilaterala kontakter. Det ligger i interpellationssvaret att man aldrig får nedvärdera den sortens bilaterala problem eller skjuta dem på framtiden genom tal

om nordiska handlingsplaner, utan här gäller det konkret samarbete mellan Sverige och Danmark. Vi har motsvarande problem mellan Sverige och Norge – Norgelänken, som den brukar kallas numera – om hur vi skall ha det med våra väg- och järnvägsförbindelser söderöver mot kontinenten. Där är det samma problematik. Det behövs ingen nordisk handlingsplan i det sammanhanget utan bilaterala kontakter. Det är ingenting annat som avses.

Sedan har vi frågan om Botniabanan norröver, som är en av de viktigaste frågor som nu diskuteras, återigen bilateralt i det nordiska sammanhanget. Det är samma syfte: att knyta samman de nordiska länderna med sikte på förbättrade kommunikationer mot kontinenten.

Sammanfattningsvis tycker jag att Mats Hellström gör en konstlad motsättning mellan det övergripande synsättet nordisk handlingsplan och det bilaterala konkreta närliggande arbete som pågår och som riksdagen får möjlighet att ta ställning till under våren.

Vi hoppas dessutom att finansministrarnas arbete skall innebära att man mobiliserar nya resurser via NIB. Självklart måste finansministrarnas synpunkter också vägas in. Så långt är det konkret att de synpunkter som förs fram i de nordiska finansministerkretsarna vägs in i våra ställningstaganden inför ett infrastrukturprogram, som är långsiktigt. Det kommer att spänna över en lång tid framöver.

Anf. 29 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att tonläget hos Olof Johansson nu är ett annat än i interpellationssvaret, där man faktiskt avvisar förslaget om en nordisk infrastrukturplan och menar att det räcker med bilaterala kontakter. De exempel som Olof Johansson nu gav visar i vart fall att det är otillräckligt.

Frågan om Öresundsbron är inte bara en bilateral fråga, eftersom Öresundsbron mellan Sverige och Danmark, med tanke på finansieringen, hänger ihop med frågan om järnvägsförbindelserna mellan Sverige och Norge. Då räcker det inte med bilaterala kontakter.

Sedan menar jag – där är vi överens – att det är viktigt att se planeringen av infrastrukturen i ett Östersjösammanhang. Det nordiska inslaget där under 80-talet, som ju Olof Johansson tog upp, var Kjell-Olof Feldts drivande av den då aktuella ekonomiska handlingsplanen. Den var mycket viktig för det nordiska samarbetet. Alla erkänner i dag att den ekonomiska handlingsplanen var betydelsefull för att få in nordiska element i planeringen, som man annars inte hade fått med bara nationell eller bilateral planering. Där var i allra högsta grad Kjell-Olof Feldt drivande.

När det gäller Östersjön rasade järnridån som bekant 1989. Då var jag nordisk samarbetsminister och tog omedelbart initiativ för att försöka se om det fanns ett intresse i alla länder kring Östersjön att samverka i någonting nytt för att kunna diskutera gemensamma Östersjöfrågor.

Jag är glad över att det arbetet, som för min del fick avbrytas när jag lämnade min post efter vår valförlust, kunde fortsättas och resulterade i ett Östersjöråd ganska snabbt därefter. Jag vill också gärna se resultat därifrån. På den punkten har Olof Johansson inte sagt något annat än att frågan står på dagordningen. Vad är det konkret man nu kommer med från Östersjörådets sida när det gäller infrastrukturfrågorna?

Slutligen, fru talman! Vad är det som finansministrarna kommer med? Det är ändå det som i dag är aktuellt för oss som skall delta i Nordiska rådets session i Oslo. Kan vi vänta oss förslag från finansministrarna? Är det fortfarande enbart fråga om att inleda ett utredande om möjligheter till finansiering av tidigareläggningar, eller kan vi förvänta oss konkreta förslag? Jag menar att det är en falsk motsättning som Olof Johansson skapar när han lyfter upp det bilaterala så kraftigt att det nordiska kommer i skymundan. Regional planering förekommer faktiskt också söder om oss, inom EG. I högsta grad Tyskland vill planera regionalt i förhållande till Östeuropa. Skall vi regionalt vara med om detta aktivt eller inte är vad min fråga i grunden gäller.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

Anf. 30 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är riktigt att konstatera att det nordiska finansminister-samarbetet i den här delen har startat relativt sent, dvs. i slutet av förra året. Det betyder att mycket av det arbete som skall göras i det sammanhanget kommer att återstå även efter sessionen i Oslo. Det som däremot är alldeles klart är att de synpunkter som förs fram i det samarbetet skall infogas i det infrastrukturprogram som den svenska regeringen lägger fram, som kommer att finnas tillgängligt för våra nordiska vänner och där viktiga delar är samordnade med berörda övriga nordiska länder. Det är den metod som vi arbetar efter, och den är inte planinriktad utan mycket konkret inriktad. Trots detta beaktar vi naturligtvis framöver också om det finns miljöproblem att reda ut. De skall klaras ut på ett annat sätt än som har skett i tidigare samnordiska projekt.

Det här synsättet kommer att visa sig också i regeringens infrastrukturproposition i mycket konkreta förslag när det gäller nordiska länkar.

Därefter kan naturligtvis alltid frågan uppkomma på nytt om man från den utgångspunkten skall vidga perspektivet ytterligare och återkomma till diskussionen om en nordisk handlingsplan. Ett sådant arbete får inte hindra det nödvändiga arbetet på kortare sikt. Det är den betoningen jag har lagt i interpellationssvaret.

Det finns en risk i det nordeuropeiska samarbetet att det skapas så många institutionella samordningsformer att intresset och verksamheten splittras. Jag utgår från att Mats Hellström är medveten om det problemet. Det gäller naturligtvis också Östersjörådet och dess arbete. Det är ett råd som, tillsammans med andra, har en vidare geografisk omfattning än Nordiska rådet. Det är viktigt att ha den sortens samarbete. Just kommunikationerna är ett område som Östersjörådet skall vara aktivt inom. Vi från den svenska regeringens sida kommer naturligtvis att bidra till detta arbete. Men eftersom det inte finns några konkreta resultat att redovisa från det arbetet, har jag avstått från att utveckla den delen av interpellationssvaret.

Det är viktigt att vi i det här sammanhanget inte enbart ägnar oss åt de fasta förbindelserna. Det måste också bli en bättre samordning av färjetrafiken över Östersjön. Vi skall vara medvetna om att Europa inte enbart ligger i sydvästlig riktning utan i hög grad också i sydöstlig riktning.

Anf. 31 STEN ANDERSSON i Stockholm (s) replik:

Herr talman! Den nordiska samarbetsministern var på en punkt så pass konkret att jag blev riktigt nyfiken. Han nämnde ett exempel på att bilateralt

samarbete kan ha stor betydelse för den nordiska infrastrukturen. Botniabanan var något som skulle aktualiseras i den proposition om infrastrukturprogram som regeringen inom kort skall lägga fram. Kommer Botniabanan att finnas med i den proposition som skall läggas fram?

Anf. 32 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag skojar inte med någon. Detta är en av de viktiga nordiska länkarna. Beroende på med vilken tidshorisont man ser på detta finns det olika aktuella delar i beredningsarbetet i regeringen.

Eftersom vi har sagt att det nordiska samarbetet skall prioriteras, är det klart att Botniabanan måste vara en viktig del i ett svenskt infrastrukturprogram. Som alla vet förutsätter samarbetet även åtgärder i andra länder. Jag vill inte föregripa propositionen. Det vore fel. Men jag vill starkt betona att detta är ett av de projekt som finns med i beredningen av infrastrukturprogrammet. Nordiskt samarbete är prioriterat i detta sammanhang. Det innebär naturligtvis ett särskilt förord för att också lyfta fram den sortens projekt.

Nästa fråga är på vilken sikt man skall se detta. Det är viktigt att vi har med också de nordliga delarna av det nordiska samarbetet i sammanhanget. Det finns en utomordentligt stor potential i det utökade samarbete österut, inte enbart med Finland utan även med det tidigare Sovjetunionen.

Anf. 33 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det finns en glädjande samsyn i den här debatten och i utrikesutskottets betänkande om värdet av det nordiska samarbetet. Det är ett samarbete som ingen ifrågasätter och som kommer att ha stor betydelse i framtiden, när de nordiska länderna, som vi hoppas, gemensamt tar steget in i ett vidare europeiskt samarbete.

Ändå slås jag något av den ohämmade expansionismen i debatten. Vi har i dag på morgonen diskuterat bankkrisen. Vi har i övrigt under våren diskuterat de djupa problemen i svensk ekonomi. Vi är överens om att det måste tas allvarliga tag i den svenska statsbudgeten för att sanera de offentliga finanserna. Ändå hör jag i denna debatt enbart önskemål om ytterligare insatser. Jag har räknat till minst 40 områden där det bör göras ytterligare insatser.

Vi måste självfallet kunna utveckla det nordiska samarbetet och ta nya initiativ. Annars skulle samarbetet förlora sin dynamik. Men om detta skall vara möjligt måste det finnas ett omvandlingstryck, dvs. en vilja att ompröva tidigare nordiska engagemang.

När jag ser på Nordiska ministerrådets arbete ser jag mycket litet av ett sådant omvandlingstryck, en sådan vilja att ompröva och förändra samarbetet så som det hittills har gestaltat sig. Det finns en tendens i det nordiska samarbetet att stapla det ena programmet på det andra med en mycket klen förmåga till omprövning av tidigare engagemang.

Jag skulle vilja framföra till den ansvarige samarbetsministern tanken – om han vill lyssna på mig ett ögonblick, utmärkt, välkommen tillbaka! – att det finns ett behov från svensk sida att öka omvandlingstrycket i Nordiska ministerrådet. Då kan de många proklamationer om översyn, förändringar och omprövningar som vi då och då hör också realiseras och leda till ett aktivt

arbete. Då kan det bli ordentliga utgrävningar av de många avlagringar av tidigare års goda beslut som finns i syfte att lokalisera projekt som inte längre är så viktiga.

Jag tar ett konkret exempel. När Sovjetunionen ännu existerade inrättades nordiska informationskontor, som Olof Johansson också nämnde, i de baltiska staterna. Det var den enda möjlighet vi då hade att etablera kontakter med dessa stater, givet att vi inte kunde ha ambassader. Nu har de nordiska staterna ambassader i de baltiska staterna. Ändå fortsätter de nordiska informationskontoren att finnas kvar.

För mig framstår detta som en rätt egenartad form av dubbeletablering. Men det är en dubbeletablering som vi inte har kunnat hantera i det budgetarbete som just nu pågår i riksdagen. Ett stort antal konsulat och ambassader dras in, och ett stort antal delegationer slås ihop. Men vi har inte kunnat hantera denna fråga, eftersom den har legat inom Nordiska ministerrådets budget, dvs. isolerat från vår egen prövning. Det är ett exempel som jag vill trycka på, dvs. att riksdagens möjligheter att påverka och att ha insyn i Nordiska ministerrådets arbete är för svaga.

Riksdagen får inte någon årlig rapport om vad som händer i Nordiska ministerrådet. Vi får en rapport från Nordiska rådet och det är den vi behandlar i dag. Den är mycket värdefull. Vi får också värdefulla rapporter från Europarådet. Vi får inte någon rapport från regeringen om vad som händer inom Nordiska ministerrådet.

När vi varje år slår upp budgeten och ser på det anslag regeringen begär till Nordiska ministerrådet, finns det varje år en upplysning om att den budgeten fastställs vid ett annat tillfälle. Följaktligen kan man inte redovisa vad den innehåller, utan man begär en siffra som motsvarar fjolårets budget, nämligen 250 miljoner kronor. Sedan sägs det att budgeten skall fastställas i höst. Riksdagen får inte vid något tillfälle möjlighet att ta ställning till budgeten. Detta är en brist.

För det tredje: När de nordiska statsministrarnas personliga representanter i somras presenterade en rapport, som var mycket intressant, om det nordiska samarbetets framtid, förklarade statsministrarna i den s.k. Bornholmsförklaringen att rapporten skulle dryftas med parlamenten i de nordiska länderna, innan den blev föremål för beslut. Så har inte skett.

Visserligen har statsministern, med det nya ansvar som han numera har, gett en information om rapporten, och det är värdefullt, men en diskussionsstund efter en statsministerinformation kan inte ersätta en noggrann behandling av riksdagen. På den punkten har riksdagen alltså inte getts tillfälle att diskutera och behandla det nordiska samarbetets framtid.

Jag menar att det här sammantaget leder till slutsatsen att riksdagens möjligheter att granska den nordiska verksamheten behöver förstärkas. Jag avser nu inte Nordiska rådet, för där har vi utmärkt inblick genom alla de riksdagsmän som representerar Sverige, utan riksdagens möjligheter att granska Nordiska ministerrådet.

Jag skulle gärna vilja fråga Olof Johansson, om han är beredd att medverka till att stärka riksdagens ställning i det här avseendet, att ge riksdagen bättre möjligheter att granska Nordiska ministerrådets verksamhet. Och är

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

Olof Johansson som samarbetsminister beredd att medverka till att öka omvandlingstrycket inom Nordiska ministerrådet?

Anf. 34 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Efter att under många år ha följt Nordiska rådets verksamhet, både som parlamentariker och som statsråd, har jag också ibland med förvåning ställt mig ungefär samma frågor som Daniel Tarschys nu lyft upp.

Det finns i och för sig förklaringar som är någorlunda rimliga. Vi arbetar med en konsensusprincip som gör att man måste vara utrustad med mandat snarare än fasta positioner, när man går in i samarbetet. Det är viktigt att nämna den helt avgörande förutsättningen.

En del gör då detta till någon sorts kritik mot nordiskt samarbete som sådant, men det innebär ju också en väldig fördel, nämligen en stark förankring – ofta en mycket stark folklig förankring – för de beslut som tas i det nordiska samarbetet, när de väl tas. Det ligger naturligtvis ett effektivitetsproblem i den här hanteringen som också påverkar dialogen mellan de nationella parlamenten och det nordiska samarbetet, speciellt då Nordiska ministerrådet.

Jag är den förste att erkänna att jag tycker att det är viktigt att man försöker förstärka den här länken, dvs. att man får en återföring av det som händer i Nordiska rådet till de nationella parlamenten, och jag är beredd att medverka till att förstärka den länken. Den har inte varit tillfredsställande så här långt.

Det kan ske på olika sätt. Att, såsom föreslås, redovisa till riksdagen så att säga vad det blir av de nordiska besluten, är ett sätt att göra detta.

Jag tycker inte att man skall underskatta informationstillfällena här i riksdagen, för det är klart att den metoden är användbar också när vi diskuterar nordiska budgetfrågor. Det inträffar inte alltid så att det stämmer med riksdagens arbetssessioner. Vi tar alltså beslut här under förhösten om kommande budget för Nordiska rådet. Det är i det sammanhanget, möjligen i höstriksdagens upptakt, som man skulle kunna ge den önskvärda återföringen, en avrapportering av hur långt budgetarbetet har gått, inför ett slutligt beslut i december.

Det är klart att där finns också möjlighet att stärka länken. Den möjligheten har inte utnyttjats i tillräckligt stor utsträckning hittills, men jag är beredd att medverka till en sådan förstärkning. Alltihop skall naturligtvis gå ut på att proklamationer skall bytas mot aktivt arbete, så långt detta är möjligt.

När det gäller omvandlingstrycket vill jag bara säga att det arbete som nu har utförts av Iloniemigruppen och Störeggruppen och som har lett till statsministerrapporterna har ju skapat ett omvandlingstryck som tidigare inte har funnits på långt när i det nordiska samarbetet.

Anf. 35 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka Olof Johansson för ett, som jag uppfattade det, positivt svar. Jag tror att det är viktigt att vi stärker dialogen mellan Nordiska ministerrådet och inte bara Nordiska rådet, vilket är viktigt i och för sig, utan också de nationella parlamenten.

Det är angeläget att vi här i riksdagen får möjlighet att ta ställning till Sve-

riges internationella arbete även i den mån som detta arbete utförs inom olika organisationer och att vi också får ökade möjligheter att väga olika satsningar mot varandra.

Jag tolkar Olof Johansson så att han är beredd att medverka till en utveckling i den riktningen, och det tackar jag för.

Anf. 36 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Utomnordiska betraktare har ibland sagt att det finns inget så disparat som Norden: geografiskt, kulturellt, politiskt och inte minst miljärt. Å andra sidan finns det ännu fler ute i Europa som med beundran uttrycker: Hur kan detta stora landområde, glest befolkat, med så skilda intressen mot olika folkgrupper och länder, vara så sammanhållet?

Nordiskt samarbete har hundraåriga traditioner. De senaste dryga 40 åren har detta samarbete intensifierats och stärkts genom tillkomsten av Nordiska rådet. När nu utrikesutskottet behandlar Nordiska rådets svenska delegations berättelse jämte några motioner, lyfter utskottet framför allt fram den nya situation som Norden befinner sig i. Det slås fast i betänkandets upptakt att EES-avtalet och den ekonomiska och politiska integrationen i Europa får betydelsefulla effekter för Norden och det nordiska samarbetet. Det understryks att det är viktigt att rådet finner former för ett vitaliserat och stärkt nordiskt samarbete.

Från de nordiska statsministrarnas möte i november 1991 vill jag citera: "Norden bör sträva efter att aktivt påverka utvecklingen i Europa och omvärlden utgående från de nordiska medborgarnas intressen och behov." Det blev startpunkten för statsministrarnas förnyade intresse för det nordiska samarbetet, där de gick in och påtog sig det politiska ansvaret för samarbetets principer och riktlinjer. När nu utrikesutskottet konstaterat att Nordiska rådet har välkomnat en sådan uppläggning, har man gjort det med tillägget att det inom Nordiska rådet finns en hög ambition att förstärka parlamentariernas inflytande på det nordiska samarbetet.

Den s.k. nyvärdering som statsministrarna ville få i gång var nödvändig. De nordiska länderna stod alla inför det stora europeiska samarbetsavtalet, EES. Det har förhandlats fram mellan EFTA-länderna och EG och har av statsministrarna betecknats som det viktigaste nordiska samarbetsavtalet på många år. Detta avtal innebär ett gemensamt europeiskt samarbetsområde som omfattar 19 stater och 380 miljoner invånare. De nu väl kända fyra friheterna – fri rörlighet för arbete, kapital, varor och tjänster – innebär ett stort steg. Det går dessutom längre än vad vi uppnått på det nordiska planet, alla högt ställda ambitioner till trots.

Det tål ändå, herr talman, att tänka på att det som inte fick sin lösning inom ramen för det nordiska samarbetet fick det i en bredare europeisk ram. Då avser jag EFTA-avtalet, där man lyckades få till stånd ett frihandelsavtal som inte hade gått att få fram trots flera försök i Norden.

Sådana här tillkortakommanden i den nordiska ramen kanske inte beror på bristande förmåga att komma överens nordiskt utan fastmer att Norden kanske är för litet för att bli ett verkligt alternativ i ekonomiskt hänseende. Samtidigt är det viktigt att notera att rösten från Norden blir starkare, om den bärs upp av länderna gemensamt. Den lärdomen har jag för egen del

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

dragit, när jag som svensk FN-delegat i höstas kunde registrera vad ett mångårigt internationellt nordiskt samarbete betyder i den världsvida gemenskapen.

Men för att kunna tala med en röst bör vi också ha gemensamma mål i vår internationella verksamhet. Här har vi en tradition av mångårigt och omfattande nordiskt samarbete att falla tillbaka på. De nordiska länderna har kunnat samordna lagstiftning, social trygghet och medborgerliga rättigheter. Det är inget tvivel om att Nordens erfarenheter inom vad som brukar kallas den sociala dimensionen väcker stort intresse ute i Europa.

Förhoppningar om att Norden kommer att påverka utformningen av EG-politiken på t.ex. arbetsmarknadspolitikens och socialpolitikens områden har redan uttryckts från olika håll inom EG.

Till förutsättningarna hör också en förstärkning av den gemensamma nordiska identiteten. Vi bör lära oss betydligt mer om nordisk historia och litteratur. Vi bör t.ex. utöka det mellanfolkliga umgänget och satsa på NORD-PLUS-program för forskare och studentutbyte, på Nordjobb, dvs. feriejobb för grannlandsungdomar, och på att förbättra TV- och radiosamarbetet.

Ekonomi, miljö, infrastruktur och medborgarfrågor kvarstår som centrala nordiska samsarbetsområden. Samsarbetsministern räknade här upp ett antal viktiga politikerområden som just infrastrukturen, miljön, regionalpolitiken m.m. Utifrån detta bör Nordiska ministerrådet överväga vilken mix som Nordiska rådet skall leva med. En alltför ensidig satsning på ett enda sakområde kan enligt min mening bli ödesdiger.

Statsministrarnas förslag om det nordiska samsarbetets framtida organisation omfattade till en del också förändringar i Nordiska rådets verksamhet. Som ett förslag nämndes samlokalisering av Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm och ministerrådets sekretariat i Köpenhamn. I efterhand kan man beklaga att vi i Sverige inte tidigare resonerade oss fram till en för regering och parlamentariker gemensam uppfattning och gav den till känna i ett tidigt skede.

Vi har gjort en erfarenhet av de senaste årens utredande av nordiskt samarbete både i Nordiska rådet och i ministerrådet. Om man vill reformera det nordiska samsarbetet så att det är i takt med tiden bör regeringarna och parlamenten göra arbetet tillsammans. Det är mitt förslag när nästa utredningsomgång skall sätta i gång.

I arbetet med att vitalisera det nordiska samsarbetet i ett förändrat Europa måste det parlamentariska inflytandet tillåtas spela en vital roll. Ett villkor är att parlamentarikernas inflytande måste tillförsäkras stadgeenliga former. Ett effektivt nordiskt parlamentarikersamarbete är väl ägnat att motverka det omtalade demokratiska underskottet i det europeiska samsarbetet och bidra till ett fördjupat regionalt samarbete utöver vad t.ex. EES-avtalet stipulerar.

Vi bör alltså fortsätta att fördjupa och utveckla det inledda samsarbetet mellan Norden och Baltikum med t.ex. ett utbyggt utbildnings- och forskningssamarbete, samarbete om medborgarfrågor och ett starkare samarbete om miljöfrågor. Med tanke på det särskilda ansvar som de nordiska länderna känner för sina grannländer och för förhållandena i öst vill jag också ställa

stora förhoppningar till framtida samverkan inom ramen för det förra året upprättade Östersjörådet.

Den nordiska passfriheten är för den enskilde medborgaren ett av det nordiska samarbetets tydligaste resultat. Det är därför viktigt att en särlösning med hänsyn till den nordiska passunionen bör eftersträvas och åstadkommas för svensk del vid Europaintegrationen.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan man säga att Nordiska rådets traditioner, arbete och vunna framgångar är stora tillgångar. Vi bör också dra slutsatser av de bakslag och misslyckanden som har skett genom åren. Den verbala gemenskapen och de fina högtidstalen måste följas upp med att fattade beslut omsätts i praktisk handling. Det gäller de nationella parlamenten, departementen och myndigheter långt ned på regional och lokal nivå. För den enskilda människan betyder nordiskt samarbete att också vardagsningen fungerar. Det gränslösa Norden skall vara en verklighet för alla Nordens medborgare.

Herr talman! Jag instämmer i hemställan i utrikesutskottets betänkande och noterar samtidigt den mycket positiva behandling som de båda folkmotionerna fått i sammanhanget.

Anf. 37 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill kommentera en sak som inte varit uppe i den tidigare diskussionen, något som Elver Jonsson nämner, och det är förslaget från Iloniemi-gruppen om samordning av sekretariatsresurserna för parlamentarikerna och för ministerrådet.

Det har inneburit en ny och annorlunda situation att statsministrarna tagit över en betydande del av ansvaret och arbetat via personliga representanter. Det är inte normalsituationen i det nordiska samarbetet.

Jag tog mig före att kommentera vad representanterna i Iloniemi-gruppen föreslog i det här avseendet. Det gjorde jag före statsministtermötet på Bornholm. Jag tror inte att det behövs så mycket samråd.

Jag sade där att det naturligtvis inte är rimligt att en nordisk huvudstad, t.ex. Stockholm, skulle vara helt utan större nordiska institutioner. Om man skall samordna den här sortens sekretariat måste det bli någon synergieffekt. Då blir det omedelbart en konstitutionell fråga. En samordning av detta slag påverkar också samarbetet mellan ministrar och parlamentariker.

Om förutsättningarna inte finns eller om det inte anses lämpligt kan man inte heller vinna så stora ekonomiska fördelar med enbart en samlokalisering, dvs. att man placerar sekretariaten tillsammans och möjligen har gemensam växel och informationsavdelning. Detta faktum har förts vidare i diskussionen, och de nordiska länderna har till slut ställt upp på detta synsätt. Fördelarna är inte särskilt stora, och de politiska förutsättningarna för en samordning saknas därmed. Jag vill gärna nämna detta med anledning av det Elver Jonsson sade i en bisats.

Anf. 38 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för kommentaren till det som samlagsministeren kallar för bisats. Inlägget visar att frågan långt ifrån är oviktig.

Jag tror att förutsättningarna för samarbete egentligen är mycket goda.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

Det handlar om att organisera det rätt. De båda organen – ministerrådet och parlamentarikerna – kan ha mycket gemensamt, samtidigt som de behåller sin integritet fullt ut. Jag tror, herr talman, att detta är fullt möjligt.

Jag var i mitt anförande inne på det faktum att vi är i den lyckliga situationen att ha en grund i den starka, flerhundraåriga traditionen av också informellt samarbete. Detta är tillgångar som andra länder ute i världen saknar. Vi har här en oerhört värdefull utgångspunkt.

Vi får inte glömma att vi lever i en ny tid. Omvälvningarna är oerhört stora, och de sker framför allt mycket snabbt. Detta gäller världen, Europa och faktiskt också Norden. Min tes är att ett starkt nordiskt samarbete är mycket angeläget om Norden skulle hamna utanför EG. Detta sade jag också när statsministern anmälde sitt arbete här i kammaren för en tid sedan.

Om vi hamnar inom EG:s ram, vilket jag för egen del hoppas, är fortfarande ett starkt nordiskt samarbete mycket angeläget. Det handlar nu om att höja tempot.

Olof Johansson sade tidigare att vi säkert har för många institutioner och att vi behöver se över den frågan. Jag delar den uppfattningen. Jag har flera gånger sagt att de många handlingsplanerna kanske har förlätt oss litet grand. Vi har fått många planer, men mindre handling.

Herr talman! Jag ser gärna att det kommer färre planer och mer kraftfullt positivt och gränsöverskridande nordiskt samarbete.

Anf. 39 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! När vi i dag behandlar Nordiska rådets svenska delegations berättelse om det nordiska samarbetet känns den inte helt aktuell, eftersom väldigt mycket skett sedan detta skrevs. Europasamarbetet har genomgått dramatiska förändringar. Detta påverkar också förutsättningarna för det nordiska samarbetet. Två nordiska länder förhandlar redan om EG-medlemskap, och ett tredje är på väg in i förhandlingar.

Utvecklingen i Baltikum och Östeuropa har också medfört stora nordiska satsningar, t.ex. miljö- och industrisamarbete. Budgeten för olika samarbetsprojekt uppgick under 1992 till 32 miljoner danska kronor. Till detta kommer satsningarna inom sektorernas egna budgetar.

Statsministrarna har under 1992 låtit utvärdera de som en följd av den europeiska integrationen förändrade förutsättningarna för det nordiska samarbetet. Utvärderingen har resulterat i ett antal rapporter och deklARATIONER. Slutresultatet av den pågående nyorienteringen av det nordiska samarbetet har ännu inte redovisats, men mycket tyder på att flera av de föreslagna åtgärderna aldrig kommer att realiseras.

I dokumenten fanns förslag om stora satsningar på det nordiska kultursamarbetet, bl.a. i form av en kulturfond. Vidare uttalades att 50 % av den nordiska budgeten under 1996 skulle gå till kultur, forskning och utbildning. Att det inte blir någon ny kulturfond vet vi redan i dag. Enighet råder mellan statsministrarna och parlamentarikerna i rådet om att det nordiska kultursamarbetet skall stärkas, och den enigheten är stor.

Lika stor är dock inte enigheten om varifrån pengarna skall tas. Statsministrarnas målsättning att 50 % av budgeten 1996 skall tillfalla kultur, utbildning och forskning har väckt stor debatt i rådet. Tveksamhet råder om att

lösa den framtida budgetdiskussionen genom fasta procentsatser för olika områden. De konkreta åtgärderna måste vara utslagsgivande för hur budgeten fördelas på sektorerna.

I statsministergruppens rapport pekades också på olika åtgärder för att minska den nordiska byråkratin och stärka den politiska styrningen av samarbetet. Inte heller här tycks det bli någon större förändring. I stället för den tidigare ställföreträdarkommittén får vi en nordisk samarbetskommitté. Minskningen av antalet ämbetsmannakommittéer får inte heller den omfattning som var tänkt. Antalet ministerråd har blivit fler och inte färre. Någon samlokalisering av de nordiska sekretariaten kommer inte att äga rum. Det återstår alltså att se vilket resultat reformarbetet avseende det framtida nordiska samarbetets innehåll, form och finansiering kommer att få.

Som tidigare ordförande i rådets budgetutskott kan jag dock glädja mig åt att rådet, enligt de ministerrådsförslag som nu föreligger om ändringar i Helsingforsavtalet, kommer att få ett ökat inflytande på budgeten. Nu måste vi också visa att vi klarar av denna nya uppgift. Vi rådspolitiker har ofta tenderat att prioritera ett stort antal områden utan att ta ansvar för hur detta skall finansieras. I dagens ekonomiska läge, där alla länder är överens om en nollbudget i det nordiska samarbetet, måste vi också kunna visa på besparingar.

Beträffande budgetens storlek bör vi vara uppmärksamma på att det nordiska samarbetet inte har någon överstatlighet. Konsensusprincipen gäller. Det innebär att det land som vill minst blir vägledande. Detta problem måste bearbetas nationellt och inte enbart med kritik av ministerrådet. Man bör också komma ihåg att Nordiska rådets budget totalt omfattar endast 700 miljoner danska kronor, varför byråkratin för denna inte bör vara alltför stor.

Nordiska rådets samarbete och kontakter med närområdena har utvidgats under 1992. Huvudkontakterna sker fortsättningsvis med de tre baltiska länderna men också med de nordvästra delarna av Ryssland. En viktig förutsättning för en fredlig och demokratisk utveckling i de baltiska länderna är en positiv ekonomisk utveckling. Rådet har därför också i många sammanhang uppmanat ministerrådet att ge ekonomiskt stöd som kan bidra till denna utveckling.

Detta är givetvis bra. Men jag kan inte undgå att nämna att det också finns andra närområden som är viktiga att stödja. Jag tänker närmast på Västnorden. Det bör också uppmärksammas att många insatser i dag görs i Baltikum såväl internationellt som nationellt, varför det är mycket viktigt att koordinera dessa insatser.

För att stödja den demokratiska utvecklingen i närområdena har presidiet ett utbytesprogram för parlamentariker från Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. 21 parlamentariker kommer under våren 1993 att besöka de nordiska länderna. Jag har inte kunnat undgå att notera de påfallande många önskemålen att besöka Reykjavik, medan intresset för Helsingfors är betydligt mindre, för att inte säga obefintligt. Det får mig osökt att tänka att dessa samarbetsformer inte får bli en form av semesterresor. De är ägnade för studier av andra länder.

Herr talman! Jag är övertygad om att Norden har en viktig roll att fylla i det framtida Europa. Men för detta krävs att det nordiska samarbetet utfor-

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

mas på ett sådant sätt, att de nordiska landvinningarna tryggas och nordiska intressen tillvaratas i det europeiska integrationsarbetet. Nordiska rådet har definitivt inte spelat ut sin roll. Men framöver måste säkerligen rådet lära sig att spela en annorlunda roll.

Anf. 40 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag begärde ordet i interpellationsdebatten eftersom interpellationssvaret fångade mitt intresse. Jag är glad att höra de signaler om Botniabanan som Olof Johansson redovisade, nämligen att byggstarten kommer att hamna på den här sidan av år 2000. Jag tänkte dock närmast på de frågor om Storkalotten som berörs i interpellationssvaret.

Vi räknar med att Storkalotten omfattar de nordliga länen i Sverige, Norge, Finland samt Murmansk- och Arkhangelskområdet. Det är egentligen inte ett litet område befolkningsmässigt. Där bor 3,8 miljoner människor, och det är ungefär i samma storleksordning som folkmängden i Norge. Om det kommer till stånd en ekonomisk utveckling på den ryska sidan kommer det att finnas en avsevärd konsumtionsbenägenhet samtidigt som det finns stora resurser i detta område.

Förmodligen kommer Sverige inte att bli medlem i EG. Men som Elver Jonsson sade kommer samarbetet i Norden och på Nordkalotten att ha stor betydelse vare sig vi hamnar utanför eller vi blir medlemmar. Den internationella utvecklingen och globaliseringen av ekonomin kräver under alla förhållanden ett förstärkt regionalt samarbete.

Vid den konferens i Kirkenes som ägde rum i januari behandlades frågor om samarbete på Nordkalotten. Det var inte bara fråga om att hänvisa till ett bilateralt samarbete. De parter som deltog var förutom de nordiska länderna EG samt observatörer från USA, Canada, Frankrike, Tyskland, Japan, Polen och Storbritannien. Man understryker vikten av att stärka såväl det bilaterala som det multilaterala samarbetet, särskilt i miljöfrågor. Man kräver ett aktionsprogram, som skall utarbetas med snabbhet inför det möte som miljöministrarna skall ha i september hösten 1993.

Min fråga är i detta sammanhang: Vilka förberedelser gör Sverige inför det miljömöte som avser att öka skyddet för den arktiska regionen? Det avser att öka skyddet när det gäller utsläpp från industri, kärnkraftverk, kärnreaktorer, kanske också kärnvapen och skyddet mot dumpning av miljöfarligt avfall. Vilka åtgärder vidtas för närvarande för att förbereda konferensen om miljön i Barentsregionen så att den blir effektiv?

Deltagarna krävde också att resultaten av studier om transporter och kommunikationer på Storkalotten skulle bli tillgängliga för alla parter. Man begärde att transport- eller kommunikationsministrarna skulle beakta möjligheterna för samarbete på basis av dessa studier som man vet finns och på basis av de behov av transporter som finns i det här området.

Min nästa fråga är därför vilka initiativ som är på gång i regeringen när det gäller samarbete om infrastrukturen på Storkalotten.

Anf. 41 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är många möten som slutar i önskemål om aktionsprogram. Vi hade samma debatt tidigare här i dag när det gällde handlingspla-

ner. Det låter aktivt och bra. Problemet är ju ofta att det inte görs några samordnade ställningstaganden i dessa sammanhang enbart med hjälp av uttalanden.

Vi är från svensk sida beredda att föra vidare det samarbete kring Nordkalotten och Barents hav som har inletts i det nordiska samarbetet. De åtgärder som vi står inför är gigantiska. Jag kan bara nämna att det Kirkenesmöte från januari som återopades inte var det första. Det har ju också varit ett miljöministermöte i Kirkenes under hösten där jag själv deltog.

Efter studiebesök på Kolahalvön vet jag vad det är som krävs och hur svårt det är att komma fram till slutsatser och möjligheter att finansiera de åtgärder som är nödvändiga när det gäller de gigantiska utsläppen och den gigantiska naturförstörelsen där uppe i norr. Den påverkar även oss, liksom Norge och Finland.

I den programförklaring som kommer i Oslo skall Sverige redogöra för hur vi tänker fortsätta att följa upp det här samarbetet. Jag vill inte föregripa detta, men som ordförandenation har vi anledning att prioritera bland alla dessa krav på aktionsprogram och handlingsprogram.

Anf. 42 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! I statsbudgeten ligger nu 56 miljoner kronor till regeringens disposition för samarbetet med Central- och Östeuropa. Jag vill minnas att även Barentsregionen nämns där. Det får inte bli så att Sverige kryper ur de åtaganden vi har gjort när vi deltog i Kirkeneskonferensen med hänvisning till att det finns så många andra uttalanden.

Miljön på Nordkalotten har stor betydelse för hundratusentals människor som direkt eller indirekt är beroende av t.ex. fisket i den här regionen. Detta är naturligtvis i första hand ett norskt och ryskt intresse. Men det är också ett svenskt intresse att skador i Barents hav och Norra Ishavet kan förhindras och att det kan vidtas motåtgärder i den mån det redan har utvecklats skador.

Jag måste väl försöka tolka miljöministerns svar välvilligt. Det är alltså inte fråga om att krypa ur det ansvar man har påtagit sig i Kirkeneskonferensen.

Anf. 43 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Min avsikt är att tala om att de finansiella behov som finns när det gäller att komma till rätta med miljöproblemen på Nordkalotten med omnejd är så gigantiska att de inte har någon som helst relation med den nordiska budgeten. Den är ju som vi hörde här tidigare på 700 miljoner danska kronor.

Här handlar det om mångmiljardbelopp och åter mångmiljardbelopp för att hantera den exploatering av naturen som har ägt rum i det tidigare Sovjetunionen. Därför är det viktigt att vi har dessa relationer klara för oss och är medvetna om att det krävs prioritering här. Det är också lika självklart att vi har ett gemensamt nordiskt ansvar för att försöka göra det bästa möjliga av den situation som vi har ärvt.

Anf. 44 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Jag har inte någon tro på att dessa 56 miljoner som finns nämnda i budgeten skulle räcka till några större insatser när det gäller de

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

miljöhot som finns. Däremot skulle de kanske kunna räcka till att stärka det samarbete mellan länstyrelsen och de regionala organen som pågår. Där handlar det ju främst om att kartlägga problemen och utbyta information i större skala. Det finns också andra områden. Det gäller t.ex. att stödja utbytet av information om hur infrastrukturen kan byggas ut på båda sidorna om gränsen mellan Ryssland och Finland.

Det är inte så, som Mats Hellström nämnde, att vi kan låta tyska intressen få något förstahandsinitiativ eller styrande inverkan på detta. De skall naturligtvis också vara med, men det finns en risk att de rika fyndigheterna uppe på Kolahalvön kommer att exploateras av centraleuropeiska intressen och att transporterna kommer att gå kortaste möjliga väg ner till Centraleuropa.

Det finns ett gemensamt nordiskt intresse dels att detta leder till en industriutveckling, en förädling av dessa rika fyndigheter uppe på Kolahalvön, dels att det ekonomiska utbytet gentemot norra delarna av Skandinavien kan utvecklas på ett positivt sätt och att kommunikationerna kommer att kunna gå den vägen. Det behövs ytterligare studier för detta.

Anf. 45 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! För att samarbete i politiska församlingar skall bli effektivt och betydelsefullt behövs en stark förankring hos de människor det berör. Detta gäller naturligtvis också det nordiska samarbetet. Jag tror att man kan säga att det har funnits en mycket stark förankring hos de nordiska folken för detta samarbete. Vi har av naturliga skäl haft en mycket stark samhörighetskänsla.

Men nu är vi kanske i det läget att det är viktigt att öka medvetenheten om den samhörighet som vi har på språkområdet, på det kulturella området och i vårt sätt att se på samhället och dess utveckling.

Vi talar inom utbildningsområdet mycket om internationalisering just nu. Jag ser med mycket stor glädje fram emot en ökad internationalisering på skolans område. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att påpeka att vi här i de nordiska länderna inte får förlora det samarbete som vi under många år har haft på skolans område. Detta är inte något som behöver kosta stora pengar, utan det är något som ofta kan komma underifrån på initiativ från skolorna själva. Jag tycker att det är viktigt att detta fortsätter.

Internationellt samarbete mellan elever och skolor kan med fördel förkomma från högstadiet och uppåt. Inte minst på skolans lägre stadier är det viktigt att fortsätta det utbyte som man har haft inom det nordiska området. Detta är något som Nordiska rådet bör främja och fortsätta att inspirera till.

Det är naturligtvis också viktigt med samarbete inom forskningens och den högre utbildningens områden. Det är ett fint samarbete som har förekommit i dessa sammanhang.

Det är vidare angeläget att vi även i fortsättningen kan förstå varandras språk, och härvidlag bör skolorna fortsätta att spela en roll. Det bör vara helt klart utsagt att vi skall kunna läsa och förstå texter på varandras språk.

Jag tror också att ett ökat samarbete på TV-området kan ha stor betydelse för att vi utan svårighet skall kunna förstå även varandras talade språk. Utan, att något generellt initiativ tagits samarbetar man i många program, inte minst i andra kanaler än de officiella, mellan programledare från de olika

nordiska länderna, något som faktiskt spelar en stor roll för att få till stånd en bättre förståelse för det talade språket i resp. nordiska länder.

Det finns alltså en hel del initiativ som egentligen inte kostar oss någonting, men som har stor betydelse för samhörighetskänslan.

Det har här talats en hel del om infrastruktur, och vi vet att regionerna får en ökande betydelse inom EG:s ram. Man har också nämnt flera typer av regioner som kommer att beröra de nordiska länderna. Jag representerar den västra regionen, och jag har stora förhoppningar om att det skall bli en satsning på infrastrukturuområdet som på ett bättre sätt kommer att förbinda tre stora nordiska städer, däribland två huvudstäder. Jag syftar på en snabbjärnväg Oslo–Göteborg–Köpenhamn.

Jag tror att detta kommer att få stor betydelse för att utveckla den västliga regionen. Där kommer naturligtvis också att behövas ökade förbindelser sjövägen.

Också detta är exempel på att initiativ inte alltid behöver tas uppifrån. Det har länge pågått ett samarbete mellan regionala och kommunala politiker, näringsliv, handelskammare och andra intressenter av olika slag, där man underifrån har tryckt på för den här satsningen. Vi hoppas att detta skall ta sig uttryck i bilaterala överenskommelser som kan leda fram till att en snabbjärnväg kommer till stånd inom en icke alltför avlägsen framtid.

En annan fråga som jag skulle vilja ta upp i detta sammanhang är möjligheten för medborgare i nordiska länder att i större utsträckning engagera sig politiskt. Jag vet att denna fråga har varit uppe i Nordiska rådet. Det fanns där ett medlemsförslag om att det skulle göras en utredning om att man skulle kunna få rösta även i parlamentsval, om man behåller sitt medborgarskap när man flyttar till ett annat nordiskt land. Jag vet att rekommendationen i detta ärende har avskrivits, men jag tycker att det är mycket beklagligt.

Vi arbetar i vårt land mycket effektivt för att få våra medborgare att rösta. Vi tycker att det är en stor nackdel om inte en mycket hög procentandel av svenska folket deltar i val. Det finns faktiskt människor som under nästan hela sitt liv bor i ett annat nordiskt land än det där de är födda och har medborgarskap.

Jag har personligen en sådan vän, en norrman. Jag förstår faktiskt en norrman som vill behålla sitt medborgarskap. Norrmännen har en mycket fin form av nationalism – det beror kanske delvis på att Norge är ett så pass nytt land – och jag förstår att denne norrman inte är villig att uppge sitt medborgarskap, trots att han ända sedan studietiden har bott i vårt land och verkat här. Han är nu i 55-årsåldern, och han skulle väldigt gärna vilja rösta i våra riksdagsval och även vilja aktivera sig politiskt, inte bara på det kommunalpolitiska området.

Jag tycker att man med nuvarande ordning förlorar människors engagemang på ett alldeles onödigt sätt. Det är en brandfackla som jag skulle vilja kasta ut i detta sammanhang. Det nordiska land som först vågar ge andra nordiska medborgare rösträtt även i parlamentsval kommer att ta ett stort steg framåt i det här avseendet, även om det sker ensidigt.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Nordiskt samarbete

Svar på interpellation

Anf. 46 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag har en kort fråga till Ingrid Näslund: Anser Ingrid Näslund att vederbörande skall ha rösträtt både i Norge och i Sverige? Skall han kunna rösta i parlamentsvalen i båda länderna?

Anf. 47 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Ja, varför skulle det vara så farligt, om så blev fallet? Låt oss tänka på en sådan här person som har bott under större delen av sitt liv i Sverige. Om denna person orkar följa med politiskt i Norge och önskar rösta även där, kan jag inte se att detta på något sätt skulle vara omstörtande.

Jag tror att även Moderaterna väl inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att verka för att man skall kunna rösta både i riksdagsval och i val till EG-parlamentet. Jag inser att parallellen inte är fullständig, men vi kommer då att få delta i val till två politiska församlingar av stor betydelse.

Jag kan inte se något hinder i detta sammanhang. I många fall tror jag att vederbörande skulle rösta bara i det land där de lever och verkar, men om de skulle rösta i båda länderna, tror jag inte att detta skulle på något sätt förändra de politiska majoriteterna eller vara någon stor nackdel.

Anf. 48 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jämförelsen med Europaparlamentet var inte speciellt bra. Den låg inte ens i närheten av denna fråga. Det är en helt annan fråga.

Låt mig med tanke på Ingrid Näslunds långa utveckling fortsätta med ytterligare en fråga: Är det bara nordiska medborgare som skulle få dubbel rösträtt, eller skall det gälla för alla invandrare? Skulle vi alltså prioritera detta just här i Norden?

Anf. 49 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag har tänkt mig att det till en början skulle gälla nordiska medborgare. Sedan får vi väl se om t.ex. samarbetet i EG leder till en sådan samhörighet med andra européer att vi kan tänka oss detta även för dem. Det beror på hur konventionella vi är eller vilka framtidsvisioner vi vågar ha. Menar vi någonting när vi talar om ett nära samarbete med övriga nordiska länder och t.ex. med EG?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

7 § Verksamheten inom Europarådet

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande

1992/93:UU8 Verksamheten inom Europarådet (redog. 1992/93:ER1 och skr. 1991/92:164).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

8 § Ändringar i massförstörelselagen m.m.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1992/93:UU12 Ändringar i massförstörelselagen m.m. (prop. 1992/93:154).

*Ändringar i mass-
förstörelselagen
m.m.*

Anf. 50 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan. Departementet har upptäckt en mindre bristfällighet i sitt eget förslag, och med anledning därav har jag framställt ett förslag, som ligger utdelat på kammarens bord. Det rör sig om en ren teknikalitet, som inte på något sätt ändrar innebörden av förslaget.

Det särskilda yrkandet har följande lydelse:

beträffande *lagen (1991:341) om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte, m.m.*,

att riksdagen antar det i propositionen 1992/93:154 framlagda förslaget till lag om ändring av nämnda lag med de ändringarna att

dels ingressen till lagförslaget får följande lydelse:

Härigenom föreskrivs i fråga om *lagen (1991:341) om förbud mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte, m.m.*

dels att 4 § skall upphöra att gälla,

dels att 1, 3, 5–6, 8 och 10 §§ samt rubrikerna närmast före 3, 5, 6 och 8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i *lagen* skall införas två nya paragrafer, 2 a § och 5 a §, samt närmast före 2 a § och före 5 a § nya rubriker av följande lydelse.

dels tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 april 1993.

Jag hemställer om bifall även till detta yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

9 § Tilläggsbudget I

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1992/93:UU17 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1992/93,
bil. 3 (prop. 1992/93:105 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

10 § Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Polen m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1992/93:UU18 Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Polen
m.m. (prop. 1992/93:146).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

11 § Viss ändring i lagen om allmänna barnbidrag

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1992/93:SoU18 Viss ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

12 § Tillfälliga skattelättnader för egenföretagare m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1992/93:SkU19 Tillfälliga skattelättnader för egenföretagare m.m. (prop.
1992/93:100 delvis).

Kammaren biföll förste vice talmannens förslag om att betänkandet skulle
avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 51 PETER KLING (nyd):

Herr talman! De skattelättnader som regeringen föreslår i skatteutskottets
betänkande SkU19 är bra regler för egenföretagen. Vi kommer att stödja
förslagen i propositionen, men vi kommer att gå litet längre. Vi tycker nämligen
att reglerna om uppskov med betalningarna – mot skälig ränta – även
skall omfatta aktiebolagen. Med det anförda vill jag yrka bifall till reserva-
tion 2 vid mom. 4.

Anf. 52 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Den här tunga frågan, skatteutskottets betänkande 19, kan
anses vara en mindre fråga: 430 miljoner. Men 430 miljoner är ändå ingen
liten summa.

Jag vill sätta in frågan i ett större sammanhang. Det är sant att Sveriges
småföretagare har det besvärligt. Men det är ju inte bara de som har det
besvärligt. Det finns många som har det besvärligt i Sverige just nu: hyres-
gäster, villaboende, löntagare, pensionärer, studerande. Man kan nämna
många grupper som har det besvärligt. De har det så svårt att de säkert skulle

vara glada åt en permanent eller tillfällig skattelindring. Men de grupperna har inte fått någon lindring. Genom regeringens förslag har de tvärtom fått påtagliga skattehöjningar.

Regeringen uppger i sin finansplan att man har sänkt skatter med ungefär 40 miljarder. Man har höjt skatter med 30 miljarder. Man har höjt för hushåll, konsumenter och hyresgäster, och man har sänkt för kapital och företag. Man har behandlat statsbudgeten efter principen: orkar du det ena så orkar du det andra. Skattesänkning är till för företag, skattehöjning för hushåll. Detta har skapat obalans i ekonomin. Det har lett till minskad efterfrågan inom hushållssektorn och stora budgetunderskott.

Det är riktigt att den som har ett mindre företag och är egenföretagare har sämre skattevillkor än aktiebolag och större företag. Den skillnaden bör jämnas ut. Vänsterpartiet är överens med regeringen och skatteutskottets majoritet om detta. Men skillnaden kan jämnas ut på flera sätt: man kan öka förmånerna för mindre företag, minska skatteförmånerna för aktiebolag eller utjämna från bägge håll samtidigt. Hur man bör göra beror på hur det allmänna skatteuttaget ser ut.

Skatteuttaget på företag i Sverige är mycket lågt. Det visar OECD:s undersökningar. Det förhållandet erkände Bengt Westerberg redan i valrörelsen 1991 när han i en intervju i Svenska Arbetsgivareföreningens tidning betecknade den svenska företagsskatten som världslåg. Det erkänns också av Finansdepartementet i dess skrift *Sverige, Europa och skatterna* som gavs ut i mars 1992. På s. 50 kan man läsa om den totala skattebelastningen på utdelad vinst hos individer med maximal marginalskatt, alltså efter dubbelbeskattning; man har också tagit hänsyn till det s.k. Annellavdraget. I Sverige var skatteuttaget 40,5 % 1991. Man beräknade skatteuttaget 1993 till 36,3 %. Motsvarande siffra för EG 1991 var 56,8 %; alltså väsentligt högre i EG än i Sverige.

Vi i Vänsterpartiet vill att företagsskatten höjs så att den närmar sig genomsnittet för EG. Vi kräver inte att det skall ske mitt i denna djupa lågkonjunktur, men med tiden måste det ske. Det sker bäst genom att man avvecklar systemet med skatteutjämningsreserv. Vi får då ett enklare skattesystem med mindre inlåsnings effekter. Man kan styra kapitalet dit där det gör bäst nytta utan hänsyn till skattesystemets utformning.

Herr talman! Visst skulle Vänsterpartiet kunnat överväga de lättnader och omperiodiseringar som regeringen föreslagit, under förutsättning att regeringen förklarat sig villig att på sikt något öka det samlade skatteuttaget från företagssektorn – om alltså regeringen förklarat sig vara villig att finansiera. Men det är man inte beredd att göra ännu.

Jag tror att muren som utgör motståndet mot skattehöjningar håller på att rämna. I söndags tittade jag på TV hemma i Uddevalla. Då hörde jag statsrådet Westerberg tala om att man nog fick tänka sig att höja skatten något i Sverige. Jag förutsätter att han då inte tänkte på moms eller andra områden där Sverige redan ligger högt – det vore ju inte lämpligt – utan de områden där skatten är låg, dvs. på företagsskattesidan.

Jag erkänner att det krävs vinst i företagsvärlden. Men för vinst krävs det kunder. Det är inte skatten som är det stora hotet mot Sveriges småföretag, utan de stora problemen för småföretagen just nu är bristen på efterfrågan

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

*Tillfälliga skatte-
lättnader för egen-
företagare m.m.*

och bristen på krediter från en finansmarknad som har havererat. Det är det som är problemet för Sveriges småföretag. Det är det problemet som vi politiker skall göra något åt.

En företagare i min hemregion sade till mig: Lars, vi missar inga order längre. Det finns inga order att få. Det är det problemet som politiken skall ändra på genom att öka den effektiva efterfrågan i ekonomin.

Med anledning av vad jag nu sagt, herr talman, ställer jag mig naturligtvis bakom Vänsterpartiets meningsyttring vad gäller mom. 1 och 2, men för att förenkla voteringsordningen yrkar jag bifall endast till Vänsterpartiets meningsyttring under mom. 3.

Anf. 53 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater accepterar förslaget i skatteutskottets betänkande nr 19, att ge egenföretagare möjlighet att ytterligare ett år skjuta upp beskattningen av sina obeskattade reserver. Motivet är detsamma som det som redovisades i samband med skattereformen, nämligen att så länge det är aktuellt att reformera hela systemet för beskattning av egenföretagare är det rimligt att ytterligare skjuta upp tidpunkten för avskattningen av deras obeskattade reserver.

Däremot avvisar vi förslaget att höja SURV-avsättningarna för egenföretagarna. Det är egentligen av samma skäl: vi menar att det är olämpligt att införa nya regler när frågan om beskattningen av egenföretagarna är föremål för översyn och beredning i regeringskansliet. Så länge det inte finns någon godtagbar teknik för en uppdelning av företagets och ägarens ekonomi finns det dessutom risk att ökade skattekrediter, som ju blir effekten av en höjd SURV, leder till ökade konsumtionsmöjligheter för egenföretagaren, och därmed inte kommer företagen till godo.

Ett avslag på förslaget i den här delen innebär dessutom en budgetförstärkning med 130 miljoner kronor. Vi noterar slutligen att regeringens planer på att under 1993 återkomma med ett genomgripande förslag till omläggning av beskattningen av egenföretagare står i strid med den s.k. krisuppgörelsen från i höstas. Socialdemokraternas bedömning av frågan om beskattning av egenföretagare kommer vi att redovisa när förslaget ligger på riksdagens bord.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1 och i övrigt till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 54 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! I valrörelsen stod småföretagen i centrum. Vid torgmöten och andra möten skanderade partierna i kör att Sveriges framtid ligger hos dess småföretag. Vi måste ta till vara entreprenörandan. Det är i småföretagen som utvecklingen sker; det är där de nya jobben skall komma. Det var ingen hejd på välviljan.

Nu är vi mitt emellan två val. Nu är det inte lika hett – i varje fall inte hos alla partier, inte hos Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Framför allt inte om man ser till handling. Jag måste säga att det totala oförståndet hos Socialdemokraterna för den här problematiken bekymrar mig våldsamt.

Jag gjorde något mycket märkligt under den allmänpolitiska debatten. Jag

ägnade mig nämligen åt att gå in i ett företag. Jag vände på blad och började sortera olika artiklar. Det gjorde jag egentligen bara för att tala om vad problemet handlar om. Men jag uppnådde inte någon som helst förståelse.

Bakgrunden till den proposition som vi i dag behandlar är att någon förändring av egenföretagarnas beskattning inte genomfördes i och med den ordentliga reformeringen i samband med skattereformen. Orsakerna till detta kan naturligtvis diskuteras.

Jag tror inte att jag överskrider gränsen för vad som är anständigt om jag säger att det i hög grad berodde på det måttliga intresse som fanns hos Socialdemokraterna. Vi kom i varje fall överens om att frågan skulle utredas vidare och att förslag skulle läggas fram av den socialdemokratiska regeringen. Men Socialdemokraterna gjorde inte någonting. Vad det beror på kan man naturligtvis fråga sig. Möjligen såg Socialdemokraterna valet närma sig och fann det mera angeläget att börja fila på sina stolta valtal om småföretagen och deras oerhört stora betydelse. Det är kanske just därför som man inte hade tid att ta sig an småföretagens värsta problem.

Resultatet blev fortsatt orättvis behandling av småföretagen, och detta är obegripligt. Men det är ännu obegripligare att Socialdemokraterna senare i krisuppgörelsen satte upp villkoret att egenföretagarbeskattningen skulle skjutas upp. Yvonne Sandberg-Fries går ändå upp i debatten och säger att det skulle vara ett brott om regeringen lade fram förslag om ett införande av en rättvis egenföretagarbeskattning nästa år.

Vad regeringen försöker åstadkomma med det här förslaget är att lindra skadorna. Dessa lindras genom att förlängt uppskov med avskattning av reserver beviljas när det gäller nämnda företagsgrupp. Allt annat vore oanständigt.

Det vore oanständigt att först utlova och genomföra en skattereform och att sänka skatten till 30 % för aktiebolagen för att sedan låta egenföretagarna drabbas av skattesatser som kan bli mer än dubbelt så höga.

Även om framlagda förslag förverkligas finns orättvisorna i skattesystemet kvar. Egenföretagarna är fortfarande missgynnade. För att i någon mån lindra verkningarna av detta föreslår nu utskottet en höjd avsättning till den I-SURV som finns, från 20 till 25 %. Socialdemokraterna säger nej. Det är inte lämpligt, säger Yvonne Sandberg-Fries med nya regler när hela egenföretagarbeskattningen är föremål för översyn och beredning i regeringskansliet.

Men de här reglerna gäller ju redan. I 1992 års taxering har en avsättning till nämnda I-SURV gjorts, och den löses upp i den nuvarande taxeringen. Man gör en ny avsättning i den här taxeringen. Vad är det för skillnad om det är fråga om 20 eller 25 % av inkomsten? Förda resonemang är fullständigt obegripliga.

Det finns också en reservation av Peter Kling. Han har väldigt redogjort för att samma sak borde gälla för aktiebolag. Men sanningen är den att man i fråga om aktiebolagen redan fastställt det skattesystem som Lars Bäckström sagt är nära nog världsbäst. De får ju redan skatta av sina reserver.

Vidare vill jag erinra om att vi har gjort betydande insatser för att lätta bördan för produktion och kapitalbildning. Dessutom, som sagt, får man nu hjälp av den förändrade kronkursen.

Vänsterpartiet vill att regeringen skall återkomma med förslag på den här punkten. Man framlägger i sin ekonomiska motion förslag till höjningar av skatter till ett belopp av 18,5 miljarder. Ändå har man inte fått med den lilla summa som behövs för att komma till rätta med beskattningen för egenföretagarna. Därmed skulle jobb skapas, och det har oerhört stor betydelse. Sanningen är ju den att om detta inte görs blir människor arbetslösa till råga på allt annat elände.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 55 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Kjell Johansson försöker framställa det hela så, att Socialdemokraterna skulle vara ointresserade av småföretagens arbetsvillkor i vårt land. Det är naturligtvis en oerhört grov beskyllning. Det inser säkert Kjell Johansson också. Jag rekommenderar honom att t.ex. läsa vår näringspolitiska motion.

I krisuppgörelsen i höstas var problemet att vi hade alldeles för dålig kontroll över statens finanser. Vi var tvungna att skära ner när det gällde viktiga utgifter. I det läget hade regeringen tänkt sig att spåda på budgetunderskottet med 2,5 miljarder genom att genomföra ett förslag till ändrade skatteregler för egenföretagarna. Problemet med den nuvarande regeringen är just att den ena handen inte vet vad den andra handen gör. Man skulle alltså ytterligare försvaga ekonomin i ett läge där småföretagarna dignade under räntebördor som höll på att knäcka den ena småföretagaren efter den andra. Det är det sakliga problemet, och det lyckas Kjell Johansson här fullständigt bortse från.

Vi tycker faktiskt att det är rimligt att man, om det överenskommits att den sortens förslag inte skall genomföras, fortsätter diskussionen med dem som man träffat överenskommelse med. Det skall ske innan man återkommer till riksdagen med nya förslag i samma ämne. Så har inte skett, och det är det som min kritik gäller.

Anf. 56 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Yvonne Sandberg-Fries talar om en grov beskyllning. Men jag tycker inte att det är fråga om en grov beskyllning. I stället handlar det om en ganska så exakt verklighetsskildring av vad som hänt i den här frågan som oerhört klart visar på ett bristande intresse för de mindre företagen.

Nu säger Yvonne Sandberg-Fries att det här skulle kosta 2,5 miljarder. Ja, men, Yvonne Sandberg-Fries, inte är det väl gratis att företag går i konkurs i en takt som aldrig förr i vårt land? Och inte är det väl gratis att småföretagen inte kan växa, att de inte kan behålla sina anställda?

Till råga på allt elände med de problem som vi har tillkommer nämnda kostnader. Sanna mina ord, Yvonne Sandberg-Fries, de är inte lägre under arbetsmarknadstiteln än de är under den här titeln!

Yvonne Sandberg-Fries säger också att man dignade under räntor och att det var det stora problemet. Ja, det är möjligt att det var ett problem då. Men det är definitivt inte det som är problemet i dag. Yvonne Sandberg-Fries går ändå upp i talarstolen och håller envist fast vid argumentet att vi

inte skall genomföra en rättvis egenföretagarbeskattning, något som dock är oerhört väsentligt för landets framtid.

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

Anf. 57 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Jag konstaterar att Kjell Johansson tycks vara ensam i det här landet om att inte ha upptäckt att företagen fortfarande dignar under höga räntor och att de har problem med krediterna.

*Tillfälliga skatte-
lätnader för egen-
företagare m.m.*

Anf. 58 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Kjell Johansson sade att alla politiker i valrörelsen talade om småföretagens problem och att det inte längre är ett lika hett debattämne. För vår del, säger han, är det faktiskt en lika het fråga. Arbetslösheten är ju stor. Det behövs fler jobb i småföretagen för att det skall vara möjligt att minska arbetslösheten.

Ja, det är helt korrekt. Kjell Johansson och jag konstaterar att den svenska företagsskatten är världslåg. Men Kjell Johansson sade också att den är världsbäst. En låg skatt ger litet intäkter. Men skatters grundläggande uppgift är inte att staten skall få in så litet som möjligt utan att staten skall få in mer pengar. Idén med skatter är ju att staten skall få in pengar.

Ett skattesystem som inte klarar att finansiera utgifterna är inte världsbäst, utan det är dåligt. Vi har ju 200 miljarder i budgetunderskott. När statskulden spränger tusenmiljarders-vallen är systemet inte världsbäst utan mycket dåligt.

Vi föreslår skattehöjningar för att minska budgetunderskottet, vilket på sikt kan sänka de höga räntorna. Det gynnar småföretagen. De stora aktiebolagen har nu väldigt låg skatt – världslåg. Deras vinster är stora tack vare devalveringen. Men vad har företagen gjort med sina ökade vinster? Ja, de har inte utnyttjat det förbättrade läget till att ta marknadsandelar. Fru finansminister Anne Wibble har påpekat att det är olyckligt. Jag gör samma bedömning, och jag tror att Kjell Johansson också gör samma bedömning.

Men när det nu är så är det viktigt att den effektiva skatten för de stora bolagen ökas. Mer skatt kommer då in, och ett utrymme för skattelindringar när det gäller småföretagen skapas. Man kan säga att man minskar orättvisorna genom att öka skatten något för de stora bolagen och minska skatten för de små egenföretagen. Det är vår idé. Om ni i regeringen hade tänkt er att diskutera sådana lösningar hade vi varit mindre negativa till den tillfälliga skattelindring som ni föreslår.

Alla skattelättnader måste emellertid finansieras. Det har Vänsterpartiet insett. Uppenbarligen har inte regeringen det. Vänsterpartiet har exempelvis ställt sig bakom lättnader när det gäller arbetande kapital för småföretagare, så vi är inte negativa.

Men det går inte att få tillväxt i en ekonomi enbart genom skattesänkningar, något som inses på allt fler håll. Den nyvalde presidenten i USA inser det, och i vissa regeringspartier börjar man inse det, bl.a. företrädaren för Folkpartiet, Bengt Westerberg. Härondagen ögnade jag igenom centertidningen Fokus, nr 1 1993 – en trevlig centertidning som jag kan rekommendera kammarens ledamöter att ta del av. Där stod det i en debattartikel att sänkta skatter inte ger någon tillväxt.

För att ta upp ett konkret exempel på företagarnäring kan jag nämna taxi-näringen som avreglerades i Stockholm, och mängder med seriösa småföretag slogs ut. Det är inte genom skattesänkningar som problemen för småföretag löses. Skattesänkningar kan dock bidra till en lösning, men då skall sänkningarna vara finansierade.

Anf. 59 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Lars Bäckström konstaterar i sitt anförande att landets småföretagare har det besvärligt. Han sade vidare att andra grupper inte har fått skattesänkning.

Lars Bäckström för emellertid den här debatten med en kvalificerad sammanblandning av företagsbeskattning och egenföretagarbeskattning. För aktiebolagen här i landet genomfördes en mycket förmånlig beskattning som innebär en låg skattesats dels på investerat kapital, dels på de expansionsmedel som kan skapas inom företaget. Detta genomfördes inte för egenföretagen. Jag är inte ute efter någonting annat än att försöka se till att få exakt likvärdiga skatteregler för egenföretagen, dvs. för alla de företag i vårt land som inte är aktiebolag.

Jag vet egentligen inte varför Lars Bäckström i debatt efter debatt är så missbelåten med att vi har en låg företagsbeskattning här i landet. Skulle det vara bättre om vi återgår till världens högsta företagsbeskattning och inte får hit ett enda företag? Företag i en fri ekonomi söker sig till länder med förmånliga villkor, förmånlig beskattning. Var inte ledsen för det, Lars Bäckström! Det här kommer att göra verkan och ge människor i vårt land sysselsättning.

Anf. 60 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag tillhör vänstersidan i politiken, den röda sidan, men jag tillhör inte jultomtesidan, så att jag kan ge gåvor till alla och envar.

Det är säkerligen helt riktigt att en låg skatt kan bidra till att företag söker sig till ett visst land. Men Sverige behöver inte ha den lägsta skatten i hela OECD-världen för att klara tillväxten. Det är inte bara genom låga skatter som tillväxt skapas. Modern forskning på det här området visar andra områden som är viktigare när det gäller att skapa tillväxt, exempelvis forskning och utveckling, satsningar på infrastruktur och arbetskraftens utbildningsnivå. Sådana faktorer är långt viktigare än låg skatt. Det vet jag, och därför menar jag att vi skall skapa det mål som Kjell Johansson är ute efter. Han säger: Vi skall ha samma beskattning. Det är också min poäng. På den punkten är vi överens. Jag menar då att eftersom vi har dåliga finanser i statens ekonomi kan detta inte ske genom ännu fler skattelättnader, utan vi måste öka skatteuttaget på aktiebolagen något för att få råd till skattelättnader för de enskilda firmorna. Det är poängen. Vi har det här utrymmet.

Kjell Johanssons partiledare har sagt att skatteuttaget säkerligen kommer att höjas något. Folkpartiet kan väl ändå inte mena att det skall ske på moms-sidan? Momsen är ju redan väldigt hög. Folkpartiet vill inte göra det på inkomstskattesidan. Men det höjda skatteuttaget skall väl inte heller göras via de andra indirekta skatterna. Det påverkar ju också möjligheterna för ekonomin att fungera.

Om vi skall öka skatteuttaget får det väl göras på det område där skatteuttaget är världslågt. T.o.m. EG-kommissionen har tillsatt en kommission för att undersöka om något land har en bolagsskatt som är så låg att den verkar snedvridande på konkurrensvillkoren. Det land som man syftar på och som man kommer att ägna sig åt torde vara det land som har den lägsta företags-skatten.

Folkpartiet är ju så angeläget om att harmonisera med EG. Varför vill ni inte också harmonisera företagsbeskattningen för de stora aktiebolagen, för dem som nu tack vare devalveringen kan göra rekordvinster, men som inte utnyttjar tillfället att ta marknadsandelar för att skapa nya jobb?

Anf. 61 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det här var en intressant upplysning om Vänsterpartiets politik. Vänsterpartiet menar att samtidigt som vi upplever den värsta sysselsättningskrisen någonsin i Sverige skall man höja skatten för företagen. Det är tur, Lars Bäckström, att vi har en regering som är klokare än så, och som ser till att faktiskt rejält lindra bördorna för företagen i vårt land.

Lars Bäckström fortsätter med den här kvalificerade sammanblandningen av två grupper. Han talar om en grupp som i detta betänkande inte över huvud taget är föremål för behandling, nämligen aktiebolagen. Han gör det när han talar om OECD-undersökningar och säger att Sverige har den lägsta skatten i OECD. Representer för OECD är välkomna hit för att undersöka egenföretagarbeskattningen och hur den ser ut i förhållande till vad som gäller i andra länder i Europa, Lars Bäckström. Jag är övertygad om att man skulle komma fram till att vi i Sverige är oförnuftiga som bibehåller en så otroligt oförmånlig beskattning, en beskattning som gör det fullständigt omöjligt för egenföretagare att skapa rörelsekapital och därmed soliditet för att kunna låna pengar. Det gör att man inte heller lånevägen kan finansiera sin verksamhet. Att behålla en sådan beskattning skulle OECD säkert finna vara högsta mått av oförstånd av något land.

Vänsterpartiet säger att förändringen skall finansieras. Det vi i dag behandlar är en höjning av I-SURV:en. Vänsterpartiet har lagt fram ett förslag, som Lars Bäckström nu tar upp, om att ta bort SURV:en över huvud taget. Det är ju också en revolutionerande metod, att förbättra avdragsmöjligheten för småföretagen genom att avskaffa skatteutjämningsreserverna.

Anf. 62 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Man skall göra rätt sak vid rätt tidpunkt – i det har Kjell Johansson helt rätt. Det är därför olämpligt att mitt i lågkonjunkturen höja skatten för aktiebolagen. Vi har föreslagit en utredning och säger att när skatteutjämningsystemen, skatteutjämningsreserverna, slopas kräver det övergångslösningar. Och det krävs tid för att fasa in det här. Men det här skall inte göras mitt i en lågkonjunktur, tvärtom. Vi i Vänsterpartiet vill göra rätt sak vid rätt tid. Vi är överens med er om att det är olämpligt just nu. Vårt yrkande innebär ett tillkännagivande om att detta skall ske över tiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Utrikesutskottets betänkande UU9

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU8

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU12

Utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till det av Daniel Tarschys under överläggningen framställda särskilda yrkandet bifölls med acklamation.

Utrikesutskottets betänkande UU17

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU18

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU18

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU19

Mom. 1 (inkomstbaserad avsättning till skatteutjämningsreserv)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 134 för reservation 1 av Lars Hedfors m.fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (företagsbeskattningens framtida utformning)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 14 för meningsyttringen av Lars Bäckström i motsvarande del.

Mom. 4 (uppskovsbelopp i aktiebolag)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 22 för reservation 2 av Peter Kling.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1992/93:165 Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Rumänien, m.m.

Anmälades att följande interpellation framställts

den 16 februari

1992/93:80 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om ekonomisk och organiserad brottslighet:

Den ekonomiska och organiserade brottsligheten hör till de allra allvarligaste problemen i det svenska samhället. Den hotar att radera möjligheterna att bygga upp en sund och stabil ekonomi. Den utgör en uppenbar fara för att ytterligare bryta ned samhällssolidariteten. Den svarta ekonomin undergräver möjligheterna för samhället att få in beslutade skatter och avgifter. Den organiserade brottsligheten hotar vitala samhällsfunktioner.

Den ekonomiska och organiserade brottsligheten är i mycket hög grad koncentrerad till storstäderna och framför allt till Storstockholmsregionen.

Det är också i Stockholmsregionen som de allvarligaste bristerna i brottsbekämpningen föreligger. Hos polismyndigheten i Stockholm arbetar endast 44 utredare med ekobrott. I början av 1980-talet, då problemen var mindre, rörde det sig om nästan det dubbla antalet.

I dag ligger mer än 1 200 ärenden på hög – 1991 var det ca 600. Med nuvarande personalresurser skulle det sannolikt ta tio år att utreda dem, utan hänsyn till nya ärenden. Utredningar påbörjas aldrig, utredningar läggs ned, åtalstider preskriberas.

Under 1991 utreddes endast 58 fall av åklagarenheten. Ca 90 % av samtliga fall ledde inte till något åtal.

Polis, åklagare, skattemyndigheter och kronofogdemyndighet anser att situationen är ohållbar.

Det är en allmänt spridd uppfattning att det inte lönar sig att anmäla ekonomisk och organiserad brottslighet. Det finns praktiskt taget inga resurser till spaningsverksamhet, trots att det knappast finns något brottsområde där anmälningsfrekvensen allmänt sett är så låg, oberoende av nuvarande bristande resurser.

Flaskhalsen när det gäller resurserna ligger i första hand hos polisen, inkl. erforderlig ekonomisk expertis, därefter hos åklagare. Det är uppenbart att en mer effektiv brottsbekämpning i bl.a. Stockholmsregionen inte kan ske utan kraftig omfördelning av resurser inom rättsväsendet och en väsentlig utökning av anslagen till denna brottsbekämpning.

En utökning av anslaget bör uppgå till minst 100 miljoner kronor. Och omfördelningen till förmån för ekobrottsbekämpningen bör vara vida större. En väsentlig del av dessa tillskott bör tillfalla denna brottsbekämpning i Stockholms län.

Dessa förstärkningar bör främst satsas på utökad antal åklagare, polisutredare och ekonomiska experter. Vidare bör resurserna användas till en väsentligt utökad och förbättrad utbildning av såväl åklagare som polisutredare. Det är vedertaget att denna utbildning betalas med centrala medel.

Ett annat problem är att Rikspolisstyrelsen (RPS) och Riksåklagaren

(RÅ) saknar möjlighet till styrning mot den regionala och lokala nivån inom åklagar- och polisväsendet. Det är därför nödvändigt att statsmakterna otvetydigt klargör sina intentioner om högsta prioritet åt denna brottsbekämpning för att den skall få tillräckligt genomslag. Det behövs också att erforderliga anvisningar kommer till. Det är även nödvändigt att, i stället för att som nu ha polisens och åklagarnas resurser utspridda på samtliga län, koncentrera dem till storrotlar i Stockholm, Göteborg och Malmö samt vid RPS och RÅ.

Jag vill med anledning av det anförda ställa följande frågor till justitieminister Gun Hellsvik:

1. Är regeringen beredd att väsentligt utöka resurserna för ekobrottsbekämpning samt genomföra en omfördelning av resurserna till förmån för denna brottsbekämpning?
2. Vilka åtgärder vill regeringen föreslå för att åstadkomma en koncentration av resurserna till storstäderna Stockholm, Göteborg, Malmö samt till RPS och RÅ?

15 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 16 februari

1992/93:392 av *Alwa Wennerlund* (kds) till statsrådet Beatrice Ask om skolbetygen:

Jag har, när jag arbetat som lärare, sett nödvändigheten av att inte bara ha ett betygssystem som dokumenterar elevens kunskap. Det är lika viktigt med ett betyg som ser till elevens *hela* personlighet. Den allvarligaste följden av detta är elevernas känsla av inkompetens. Många elever har svårt att hävda sig i betygskonkurrensen, trots att de med allra största flit och noggrannhet arbetar med sina uppgifter. Skolan bör uppmärksamma och dokumentera dessa elevers vilja att vara ambitiösa. Att gång på gång behöva konstatera att man trots flit och arbete inte kan komma upp till ett bra betyg ger eleven dålig självkänsla och känsla av uppgivenhet. Ett betyg som talar om att eleven är flitig, ambitiös och har en vilja att lära sig skulle kunna uppväga detta.

Tänker statsrådet medverka till att ett sådant betyg kan komma till stånd?

1992/93:393 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om ett nytt polishus i Solna:

Regeringen beslutade nyligen att ett nytt polishus skall byggas i Huddinge, vilket kommer att tillgodose ett stort behov i Stockholmsregionen.

Ett nytt polishus i Solna är en annan ytterst angelägen fråga för polisväsendet i distriktet och regionen. Projektet har under flera år funnits med i Riks-

polisstyrelsens plan för polishusbyggen. Det är ekonomiskt inte försvarligt att inte utan vidare dröjsmål igångsätta polishusprojektet i Solna.

Med anledning av det anförda frågar jag justitieminister Gun Hellsvik:

När kommer regeringen att besluta att ett nytt polishus i Solna skall byggas?

Prot. 1992/93:63
17 februari 1993

16 § Kammaren åtskildes kl. 12.41.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 29 (delvis) och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Onsdagen den 17 februari

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Gemensamma parlamentariskommittén EG-Sverige	1
3 § Anmälan om ny ordförande i trafikutskottet	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Information från regeringen om finanskrisen	2
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Allan Larsson (s)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
Hans Göran Franck (s)	
Simon Liliedahl (nyd)	
Rolf L Nilson (v)	
Bengt Harding Olson (fp)	
Johan Lönnroth (v)	
Kent Carlsson (s)	
Lars Bäckström (v)	
Meddelande om samlad votering	19
6 § Nordiskt samarbete	19
Utrikesutskottets betänkande UU9	
Svar på interpellation 1992/93:69 om den nordiska infrastruktura- ren	
Debatt	
Sten Andersson i Stockholm (s)	
Inger Koch (m)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Mats Hellström (s)	
Daniel Tarschys (fp)	
Elver Jonsson (fp)	
Wiggo Komstedt (m)	
Bengt Hurtig (v)	
Ingrid Näslund (kds)	
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>	
7 § Verksamheten inom Europarådet	46
Utrikesutskottets betänkande UU8	
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>	
8 § Ändringar i massförstörelselagen m.m.	47
Utrikesutskottets betänkande UU12	
Debatt	
Daniel Tarschys (fp)	
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>	

9 § Tilläggsbudget I	47	Prot. 1992/93:63 17 februari 1993
Utrikesutskottets betänkande UU17		
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>		
10 § Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Polen m.m.	48	
Utrikesutskottets betänkande UU18		
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>		
11 § Viss ändring i lagen om allmänna barnbidrag	48	
Socialutskottets betänkande SoU18		
<i>Beslut fattades efter 12 §</i>		
12 § Tillfälliga skattelättnader för egenföretagare m.m.	48	
Skatteutskottets betänkande SkU19		
Debatt		
Peter Kling (nyd)		
Lars Bäckström (v)		
Yvonne Sandberg-Fries (s)		
Kjell Johansson (fp)		
Beslut	56	
Utrikesutskottets betänkande UU9		
Utrikesutskottets betänkande UU8		
Utrikesutskottets betänkande UU12		
Utrikesutskottets betänkande UU17		
Utrikesutskottets betänkande UU18		
Socialutskottets betänkande SoU18		
Skatteutskottets betänkande SkU19		
13 § Bordläggning	56	
14 § Anmälan om interpellation		
1992/93:80 av Hans Göran Franck (s) om ekonomisk och orga-		
niserad brottslighet	57	
15 § Anmälan om frågor		
1992/93:392 av Alwa Wennerlund (kds) om skolbetygen . . .	58	
1992/93:393 av Hans Göran Franck (s) om ett nytt polishus i		
Solna	58	

